# SKLEPNI PREDLOGI GENERALNEGA PRAVOBRANILCA PAOLA MENGOZZIJA,
predstavljeni 17. februarja 2011 [1]

1. Pritožbo, ki je predmet tega postopka, je vložila družba Elf Aquitaine SA (v nadaljevanju: Elf Aquitaine ali pritožnica) proti sodbi, s katero je Sodišče prve stopnje (zdaj Splošno sodišče) zavrnilo ničnostno tožbo, ki jo je družba Elf Aquitaine vložila zoper odločbo z dne 19. januarja 2005 [2] (v nadaljevanju: Odločba), v kateri je Komisija ugotovila, da je določeno število družb, med katerimi sta bili pritožnica in njena hčerinska družba Arkema SA, prej Elf Atochem SA in nato Atofina SA (v nadaljevanju: Arkema, Elf Atochem in Atofina), kršilo člen 81(1) ES (postal člen 101 PDEU) in člen 53(1) Sporazuma EGP zaradi sodelovanja pri omejevalnem sporazumu na trgu monokloroocetne kisline (v nadaljevanju: izpodbijana sodba). [3]

## I – Dejansko stanje spora, izpodbijana sodba, postopek pred Sodiščem in predlogi strank

2. Kot je razvidno iz točke 3 in naslednjih izpodbijane sodbe, je Komisija začela preiskavo o kartelu monokloroocetne kisline konec leta 1999 na podlagi pritožbe enega izmed podjetij, ki so sodelovala pri omejevalnem sporazumu. Komisija je 14. in 15. marca 2000 med drugim opravila pregled prostorov družbe Elf Atochem. 7. in 8. aprila 2004 je dvanajstim družbam, med njimi družbama Elf Aquitaine in Atofina, poslala obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah (točke od 3 do 5 izpodbijane sodbe).

3. Komisija je v Odločbi, s katero je zavrnila nasprotne navedbe družbe Elf Aquitaine, menila, da dejstvo, da ima ta družba 98-odstotni delež v družbi Atofina, zadošča za to, da ji pripiše odgovornost za dejanja hčerinske družbe. Poleg tega je ocenila, da okoliščina, da družba Elf Aquitaine ni sodelovala pri proizvodnji in prodaji monokloroocetne kisline, ne preprečuje, da bi jo šteli za eno gospodarsko enoto z operativnimi enotami skupine (točki 9 in 12 izpodbijane sodbe). Globa, ki je bila z Odločbo skupno in nerazdelno

1 – Jezik izvirnika: italijanščina.

2 – C (2004) 4876 konč. v zvezi s postopkom na podlagi člena 81 [ES] in člena 53 Sporazuma EGP, zadeva COMP/E-1/37.773 – AMCA.

3 – Sodba z dne 30. septembra 2009 v zadevi Elf Aquitaine proti Komisiji (T-174/05, ZOdl., str. II-183).

naložena družbama Elf Aquitaine in Arkema, znaša 45 milijonov EUR (člen 2(c) Odločbe in točka 30 izpodbijane sodbe).

4. Družba Elf Aquitaine je 27. aprila 2005 zoper Odločbo vložila ničnostno tožbo. V podporo tožbi je uveljavljala devet razlogov: kršitev pravice do obrambe, nezadostna obrazložitev, protislovnost obrazložitve, kršitev pravil, ki urejajo pripis odgovornosti matični družbi za kršitve hčerinske družbe, kršitev različnih bistvenih načel, ki so sestavni del pravne ureditve Skupnosti, kršitev načela dobrega upravljanja, kršitev načela pravne varnosti, izkrivljanje dokazov in zloraba pooblastil. Podredno je uveljavljala razlog v zvezi z neskladnostjo razlogovanja Komisije pri izračunu glob, in še podredneje razlog z namenom, da bi dosegla znižanje globe na primerno raven. Splošno sodišče je v izpodbijani sodbi zavrnilo vse razloge, uveljavljane primarno in podredno, in pritožnici naložilo plačilo stroškov.

5. Pritožnica je 15. decembra 2009 v sodnem tajništvu Sodišča vložila pritožbo, ki je predmet tega postopka. Sodišču primarno predlaga, naj razveljavi izpodbijano sodbo in ugodi predlogom, ki so bili uveljavljani na prvi stopnji, za razglasitev ničnosti členov 1(d), 2(c), 3 in 4, točka 9, Odločbe. Podredno predlaga Sodišču, naj na podlagi člena 261 PDEU razveljavi ali zniža globo v znesku 45 milijonov EUR, ki je bila s členom 2(c) Odločbe skupno in nerazdelno naložena družbama Arkema in Elf Aquitaine. V vsakem primeru predlaga, naj Komisiji naloži plačilo stroškov. Komisija Sodišču predlaga, naj zavrne pritožbo in pritožnici naloži plačilo stroškov.

6. Zastopniki strank so bili zaslišani na obravnavi 25. novembra 2010.

## II – Analiza

### A – *Pritožba*

7. Družba Elf Aquitaine v podporo pritožbi uveljavlja šest pritožbenih razlogov, prvih pet primarno, šestega pa podredno.

1. Prvi pritožbeni razlog

8. Pritožnica s prvim pritožbenim razlogom graja Splošno sodišče, da ni izpeljalo potrebnih posledic iz kazenskopravne narave globe, odrejene na podlagi člena 101 PDEU. Zaradi tovrstne narave bi moralo prvostopenjsko sodišče v celoti uporabiti načela individualizacije kazenske odgovornosti in kazni ter domneve nedolžnosti, določena v členu 6(1) in (2) Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (v nadaljevanju: EKČP). [4] Splošno sodišče pa naj bi ta načela nepravilno uporabilo le za subjekt brez pravne osebnosti, podjetje Atofina/Elf Aquitaine, in ne za družbi, ki sta ga po njenem mnenju sestavljali kot edina pravna subjekta. Zaradi takega pristopa naj bi Splošno sodišče zlasti, po eni strani, pritožnici odreklo pravico do domneve nedolžnosti, s tem da je ni mogla izkoristiti v predhodni preiskavi, in po drugi strani, naj zanjo ne bi uporabilo načel individualizacije kazenske odgovornosti in kazni, ko je zavrnilo njene dokaze o tem, da ni odgovorna za storjeno kršitev in da njena hčerinska družba samostojno deluje na trgu. Komisija v uvodu ugotavlja, da se z vprašanjem narave glob, naloženih zaradi kršitve pravil konkurence, o katerem se Sodišče doslej še ni izreklo, ni treba ukvarjati, ker so pravice, ki izhajajo iz te opredelitve, kot so pravica do obrambe in domneva nedolžnosti, nedvomno priznane in zagotovljene s sodno prakso.

9. Tako kot Komisija menim, da se Sodišču v obravnavanem primeru ni treba izreči o vprašanju narave glob, naloženih za kršitev pravil konkurence, ki so, naj spomnim, izrecno opredeljene kot nekazenske s členom 23(5) Uredbe št. 1/2003 [5]. Pritožnica s prvim pritožbenim razlogom namreč ne izpodbija, da je Splošno sodišče zanikalo kazenskopravno naravo teh glob, ampak mu očita, da je kršilo njene temeljne pravice, ki jih uživa kot pravna oseba, odgovorna za kršitev, na katero se navezujejo sankcije, ki so po njenem mnenju kazenskopravne narave. Če bolje pogledamo, se torej posebni očitki, ki jih je družba Elf Aquitaine navedla v okviru tega pritožbenega razloga, pretežno prekrivajo z očitki iz preostalih pritožbenih razlogov, zlasti iz drugega,

4 – Podpisana v Rimu 4. novembra 1950.

5 – Uredba Sveta (ES) št. 1/2003 z dne 16. decembra 2002 o izvajanju pravil konkurence iz členov 81 in 82 Pogodbe (UL 2003, L 1, str. 1). Kot je znano, v skladu s sodno prakso Evropskega sodišča za človekove pravice opredelitev sankcije kot nekazenske v ureditvi države pogodbenice ne izključuje, da se navedeni sankciji vseeno prizna kazenskopravna narava za namene uporabe določb EKČP (glej sodbo Evropskega sodišča za človekove pravice z dne 8. junija 1976 v zadevi Engel in drugi, *série A* št. 22). Ne da bi nadaljeval z analizo, ugotavljam, da se ob upoštevanju te sodne prakse zdi malo verjetno, da sankcije, naložene na podlagi Uredbe št. 1/2003, ne bi imele kazenskopravne narave v smislu Konvencije.

s katerim očita kršitev pravice do obrambe, ki naj bi jo Splošno sodišče kršilo s tem, ko je pritožnici zavrnilo pravico do sodelovanja v predhodni preiskavi, in iz petega, s katerim uveljavlja kršitev načel individualizacije kazenske odgovornosti in kazni ter domneve nedolžnosti, ki izhaja iz neizpodbojne domneve, na katero se je oprla Komisija pri določitvi odgovornosti družbe Elf Aquitaine za ravnanje družbe Atofina. Iz tega sledi, da je prvi pritožbeni razlog resnično samostojen le v delu, ki zadeva trditev, da je Splošno sodišče nepravilno uporabilo temeljne pravice, na katere se sklicuje pritožnica, v zvezi s podjetjem, ki ga sestavljata družba Elf Aquitaine in njena hčerinska družba, in ne v zvezi s samo pritožnico. Kot bomo bolje videli v nadaljevanju, se tudi s to trditvijo uveljavlja bistvena kršitev teh pravic in se ponavlja v različnih delih pritožbe.

10. Na podlagi navedenega menim, da prvega pritožbenega razloga ni treba preizkusiti ločeno, zlasti ne od drugega in petega pritožbenega razloga. Očitke, navedene v okviru teh dveh pritožbenih razlogov, bom preveril ob domnevi, da je temeljna premisa, iz katere izhaja pritožnica, in sicer, da so sankcije za kršitev pravil Unije na področju konkurence kazenskopravne narave, pravilna.

2. Drugi pritožbeni razlog: kršitev pravice pritožnice do obrambe

11. Družba Elf Aquitaine z drugim pritožbenim razlogom očita, da je Splošno sodišče kršilo njeno pravico do obrambe zaradi napačne razlage načel pravičnosti in enakosti orožij. Ta pritožbeni razlog sestavljata dva očitka.

a) Prvi očitek

12. Pritožnica najprej očita Splošnemu sodišču, da ni zagotovilo varstva njene pravice do obrambe že v fazi predhodne preiskave pred poslanim obvestilom o ugotovitvah o možnih kršitvah. V tej fazi upravnega postopka pritožnica, ne le da je Komisija ni zaslišala, tudi ni bila seznanjena o sumih zoper njo. V tem primeru je po mnenju pritožnice spoštovanje teh zahtev zanjo toliko bolj potrebno, ker ni sodelovala pri kršitvi in zanjo sploh ni vedela. Poleg tega naj zato, ker je bila o obstoju preiskave v zvezi z njo obveščena prepozno (v fazi obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah), ne bi mogla sprejeti ukrepov, potrebnih za uspešno obrambo, predvsem glede ohranitve morebitnih dokazov o samostojnosti njene hčerinske družbe na trgu. Omejitev izvrševanja pravice do obrambe zgolj na fazo po poslanem obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah naj bi bila v nasprotju s kazenskopravno naravo sankcij, naloženih na podlagi

člena 101 PDEU. Pritožnica se v repliki v podporo svojim trditvam še posebej sklicuje na „Best Practices on the Conduct of Proceedings concerning Articles 101 and 102 TFEU“, ki jih je Komisija objavila januarja 2010 (v nadaljevanju: Best Practices).

13. Za preizkus tega očitka je treba najprej ugotoviti, ali in v kolikšnem obsegu mora Komisija, da bi spoštovala pravico do obrambe podjetij, vpletenih v postopek zaradi kršitve pravil konkurence, že od uvedbe predhodne preiskave, torej pred poslanim obvestilom o ugotovitvah o možnih kršitvah, ta podjetja obvestiti o sumih zoper njih.

14. V zvezi s tem opozarjam, da je v skladu z ustaljeno sodno prakso pravica do obrambe v vseh postopkih, ki lahko pripeljejo do sankcij, zlasti glob ali periodičnih denarnih kazni, kot so predvidene z Uredbo št. 1/2003, temeljna pravica, ki je del splošnih pravnih načel, katerih spoštovanje zagotavlja sodišče Skupnosti. [6] Poleg tega je treba opozoriti, da je upravni postopek na podlagi Uredbe št. 1/2003, ki poteka pred Komisijo, razdeljen na dve ločeni in zaporedni fazi, od katerih ima vsaka svojo notranjo logiko. Prva faza, ki traja do obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah, se začne, ko Komisija na podlagi pooblastil, ki so ji podeljena z Uredbo št. 1/2003, v okviru predhodne preiskave sprejme ukrepe, ki se navezujejo na očitek, da je bila storjena kršitev, in imajo pomembne posledice za položaj osumljenih podjetij. Ta faza mora Komisiji omogočiti, da po izvedeni preiskavi sprejme stališče glede usmeritve postopka. Druga faza traja od obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah do sprejetja dokončne odločitve. Komisiji mora omogočiti, da se dokončno opredeli do očitane kršitve. [7] Zadevno podjetje je šele na začetku te druge faze z obvestilom o ugotovitvah o možnih kršitvah obveščeno o vseh bistvenih podatkih, na katere se Komisija opira, in ima pravico do vpogleda v spis. [8] Kot je Sodišče navedlo v sodbi Dalmine, lahko zadevno podjetje šele po tem, ko je bilo poslano obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah, *v celoti* uveljavlja svojo pravico do obrambe [9] in prav poslano obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah in vpogled v spis zagotavljata

6 – Glej v tem smislu sodbi Sodišča z dne 7. januarja 2004 v združenih zadevah Aalborg Portland in drugi proti Komisiji (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P in C-219/00 P, Recueil, str. I-123, točka 64) in z dne 8. februarja 2007 v zadevi Groupe Danone proti Komisiji (C-3/06 P, ZOdl., str. I-1331, točka 68).

7 – Glej v tem smislu sodbi Sodišča z dne 15. oktobra 2002 v združenih zadevah Limburgse Vinyl Maatschappij in drugi proti Komisiji (C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, od C-250/99 P do C-252/99 P in C-254/99 P, Recueil, str. I-8375, točke od 181 do 183) in z dne 21. septembra 2006 v zadevi Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied proti Komisiji (C-105/04 P, ZOdl., str. I-8725, točka 38).

8 – Glej v tem smislu sodbi Limburgse Vinyl Maatschappij in drugi proti Komisiji (navedena v opombi 7 zgoraj, točki 315 in 316) in Aalborg Portland in drugi proti Komisiji (navedena v opombi 6 zgoraj, točki 66 in 67).

9 – Glej sodbo z dne 25. januarja 2007 v zadevi Dalmine proti Komisiji (C-407/04 P, ZOdl., str. I-829, točka 59).

to pravico in pravico do poštenega sojenja. [10] V isti sodbi je Sodišče sicer navedlo, da bi bila, če bi se pravica podjetij do obrambe raztezala na fazo pred poslanim obvestilom o ugotovitvah o možnih kršitvah, „učinkovitost preiskave Komisije ogrožena, saj bi zadevno podjetje lahko že v prvi fazi preiskave Komisije izvedelo, s katerimi podatki je Komisija že seznanjena in katere podatke je torej še mogoče skrivati“. [11]

15. V obravnavanem primeru pritožnica očita Splošnemu sodišču, da ni priznalo, da bi jo Komisija že v fazi predhodne preiskave morala obvestiti o obstoju sumov zoper njo. Obveznost, katere kršitev očita pritožnica, je torej splošnejša, ne nanaša se na predložitev posameznih dokazov, zbranih med predhodno preiskavo, ampak na informacijo o domnevni kršitvi, ki je predmet preiskave.

16. Sodišče se še ni izreklo glede obstoja take obveznosti. Njegova sodna praksa pa kljub temu ponuja nekaj izhodišč za analizo. Sodišče je v sodbi Hoechst proti Komisiji potrdilo, da je treba preprečiti, da bi bile pravice obrambe „nepopravljivo ogrožene v okviru predhodnih postopkov preiskave, zlasti poizvedb, ki so lahko odločilni za zagotovitev dokazov o nezakonitosti ravnanj podjetij, za katera bi lahko odgovarjala“. [12] Iz tega po mnenju Sodišča sledi, da čeprav se nekatere pravice obrambe nanašajo le na kontradiktorne postopke, ki sledijo obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah, pa je druge pravice, na primer pravico do pravne pomoči, pravico do varovanja tajnosti dopisovanja med odvetnikom in stranko [13] ali pravico, da se ne izreče zoper samega sebe, [14] treba spoštovati že v fazi predhodne preiskave. V zvezi z načelom spoštovanja razumnega roka je Sodišče potrdilo, da lahko predolgo trajanje predhodne preiskave vpliva na prihodnje možnosti obrambe zadevnih podjetij zlasti s tem, da lahko ovira pridobitev dokazov za izpodbijanje obstoja ravnanj, za katera bi zadevna podjetja lahko odgovarjala, in da „[zaradi tega] preizkus morebitnega oviranja izvrševanja pravice do obrambe ne more biti omejen [samo] na […]

10 – Prav tam, točka 58.

11 – Prav tam, točka 60. To trditev je vseeno treba obravnavati v okviru očitka, ki ga je uveljavljala družba Dalmine, ki se je pritožila, da pred obvestilom o ugotovitvah o možnih kršitvah ni bila obveščena o tem, da je Komisija imela nekaj zapisnikov iz preiskav, ki so bile opravljene v nacionalnem kazenskem postopku, in katerih dopustnost kot dokazov je izpodbijala v postopku, ki ga je uvedla Komisija, točke 54, 55 in 60. Podoben očitek v zvezi z nepredložitvijo, v fazi pred obvestilom o ugotovitvah o možnih kršitvah, nekaterih dokazov, ki jih je Komisija uporabila v poznejši fazi postopka, je Splošno sodišče zavrnilo v sodbi z dne 8. julija 2008 v zadevi AC-Treuhand proti Komisiji (T-99/04, ZOdl., str. II-1501, točka 49).

12 – Sodba z dne 21. septembra 1989 v združenih zadevah Hoechst proti Komisiji (46/87 in 227/88, Recueil, str. 2859, točka 15). To načelo je bilo nedavno potrjeno v zgoraj navedeni sodbi Aalborg Portland in drugi proti Komisiji, točka 63.

13 – Sodišče jo je priznalo v sodbi z dne 18. maja 1982 v zadevi AM & S proti Komisiji (155/79, Recueil, str. 1575).

14 – Glej sodbo z dne 18. oktobra 1989 v zadevi Orkem proti Komisiji (374/87, Recueil, str. 3283).

fazo, v kateri ima ta pravica polni učinek, in sicer drugo fazo upravnega postopka“, ampak „se mora raztezati na ves postopek in se nanašati na celotno njegovo trajanje“. [15]

17. Splošno sodišče je v sodbi AC-Treuhand proti Komisiji, na katero se sklicuje pritožnica, menilo, da se za obravnavano vprašanje po analogiji uporabljajo ugotovitve iz prejšnje točke. Splošno sodišče meni, da čeprav „zadevno podjetje s formalnega vidika v predhodni preiskovalni fazi nima statusa ‚obdolženca‘, uvedbe preiskave zoper njega, zlasti s sprejetjem preiskovalnega ukrepa, ki se nanaša nanj, z vsebinskega vidika praviloma ni mogoče ločiti od obstoja suma in posledično implicitnega očitka […], ki upravičuje sprejetje tega ukrepa“. [16] Po mnenju Splošnega sodišča iz tega sledi, da mora Komisija zadevnemu podjetju že od predhodne preiskovalne faze pošiljati nekatere informacije o predmetu in cilju preiskave. S to ugotovitvijo se lahko strinjam. Ne le, da izhaja iz osrednje vloge, ki jo Sodišče priznava pravici do obrambe v okviru postopkov, ki se lahko končajo z naložitvijo sankcije, [17] ampak je tudi logična posledica tega, kar je Sodišče že priznalo glede nujnosti zagotavljanja spoštovanja te pravice že v fazi predhodne preiskave glede kršitve pravil konkurence.

18. Glede obsega te obveznosti Splošno sodišče v isti sodbi potrjuje, da mora Komisija „zadevno podjetje obvestiti predvsem o predmetu in cilju preiskave, ki poteka, že v fazi *prvega ukrepa, sprejetega zoper njega*“, in sicer ne glede na to, ali gre za neuradne zahteve za informacije (na podlagi člena 11(2) Uredbe št. 17/62, zdaj člena 18(1) in (2) Uredbe št. 1/2003) ali pa imajo te zahteve naravo odločbe (na podlagi člena 11(5) Uredbe št. 17/62, zdaj člena 18(1) in (3) Uredbe št. 1/2003) oziroma odločb o preiskavi (na podlagi člena 14(3) Uredbe št. 17/62, zdaj člena 20 Uredbe št. 1/2003). [18] Kot je Komisija pravilno poudarila v svojih vlogah, se v sodbi AC-Treuhand torej šteje, da je obveznost obvestiti zadevno podjetje (ali pravne osebe,

15 – Glej sodbo Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied proti Komisiji (navedena v opombi 7 zgoraj, točki 49 in 50).

16 – Navedena zgoraj, točka 52.

17 – Glej na primer sodbo z dne 3. septembra 2009 v združenih zadevah Papierfabrik August Koehler in drugi proti Komisiji (C-322/07 P, C-327/07 P in C-338/07 P, ZOdl., str. I-7191, točki 34 in 37 ter naslednje).

18 – Navedena zgoraj, točke od 53 do 56. Moj poudarek.

ki ga sestavljajo) obstajala *od dneva, ko je bil zoper to podjetje sprejet eden od preiskovalnih ukrepov iz Uredbe št. 1/2003.* Prav s tem aktom je ugotovitev kršitve, čeprav implicitna, prvič predstavljena zadevnemu podjetju, na katero, čeprav še nima statusa „obdolženca“, vpliva ta ugotovitev.

19. V nasprotju s trditvami pritožnice se mi zdi ta ugotovitev popolnoma skladna z zahtevami iz člena 6 EKČP. Na podlagi sodne prakse Evropskega sodišča za človekove pravice ima pojem „kazenska obtožba“, ki se pojavlja v členu 6(1) EKČP, samostojno naravo. [19] Dalje iz sodne prakse navedenega sodišča zlasti glede trajanja postopka izhaja, da se jamstva iz člena 6 EKČP uporabljajo v kazenskih zadevah od takrat, ko je oseba uradno „obdolžena“. [20] Ta pojem se nanaša na uradno obvestilo pristojnega organa o očitani kazenski kršitvi. [21] V skladu s temeljnim pomenom, ki ga ima v demokratični družbi pravica do poštenega sojenja, [22] se je Evropsko sodišče za človekove pravice odločilo za „vsebinsko“ in ne „formalno“ definicijo pojma „obtožba“. [23] Poleg formalnih vidikov preiskuje resničnost postopka, ki ga obravnava, pri čemer kot datum, od katerega se uporabljajo jamstva za pošteno sojenje, določi dan, ko organi izdajo akte, ki lahko imajo „pomembne posledice za položaj osumljencev“, [24] kot na primer preiskava. [25]

20. V obravnavanem primeru zoper družbo Elf Aquitaine v treh letih od prve zahteve za

19 – Sodba Evropskega sodišča za človekove pravice z dne 27. februarja 1980 v zadevi Deweer proti Belgiji, *série A* št. 35, točka 42.

20 – Sodba Evropskega sodišča za človekove pravice z dne 27. junija 1968 v zadevi Neumeister proti Avstriji, *série A* št. 8, točka 18.

21 – Zgoraj navedena sodba Evropskega sodišča za človekove pravice Deweer proti Belgiji, točki 42 in 47, ter sodbi Evropskega sodišča za človekove pravice z dne 15. julija 1982 v zadevi Eckle proti Nemčiji, *série A* št. 51, točka 73, in z dne 21. maja 2003 v zadevi Janosevic proti Švedski, *Recueil des arrêts et décisions 2002-VII*, točka 91, v kateri je bil rok *ad quem*, za namene izračuna trajanja postopka, določen s trenutkom, ko je davčna uprava obvestila zavezanca o davčni obveznosti s povišanjem dolgovanega davka (v istem smislu glej sodbo z dne 21. maja 2003 v zadevi Västberga Taxi Aktiebolag in Vulic proti Švedski, točka 103).

22 – Sodba Evropskega sodišča za človekove pravice z dne 9. oktobra 1979 v zadevi Airey proti Irski, *série A* št. 32, točka 24.

23 – Zgoraj navedena sodba Evropskega sodišča za človekove pravice Deweer proti Belgiji, točka 42.

24 – Glej zgoraj navedeno sodbo Evropskega sodišča za človekove pravice Eckle proti Nemčiji, točka 73. V tej sodbi je Evropsko sodišče za človekove pravice pri določitvi roka *ad quem* za določitev trajanja postopka izključilo, da bi ta sovpadal, po eni strani, z vložitvijo pritožbe, ker – čeprav je bila na podlagi nje izvedena prva predhodna preiskava, ki je bila pozneje ustavljena – „niso bili določeni preiskovalni ukrepi“ in, po drugi strani, z uvedbo druge predhodne preiskave, ki se je začela z „zaslišanjem številnih prič o obtožbah zoper g. Eckla“. Ker ni moglo določiti, „kdaj sta se zadevna [zakonca Eckle] uradno seznanila s preiskavo in bila v ta namen zaslišana“, je navedeno sodišče določilo datum (približno eno leto) po uvedbi prve predhodne preiskave.

25 – Glej zgoraj navedeno sodbo Evropskega sodišča za človekove pravice Eckle proti Nemčiji. V zgoraj navedeni sodbi Deewer pa je navedeno sodišče zanikalo, da bi obtožba v smislu člena 6(1) EKČP vključevala pregled poslovnih prostorov tožeče stranke, ker to spada k rednemu nadzoru za zagotavljanje spoštovanja zakona.

informacije, poslane njeni hčerinski družbi Elf Atochem, do poslanega obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah ni bil sprejet noben preiskovalni ukrep. [26] Očitki zoper njo so bili torej uradno predstavljeni šele v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah. Poleg tega je verjetno, kot je potrdila Komisija na obravnavi, da je odgovornost pritožnice, ki ne temelji na njenem neposrednem sodelovanju pri omejevalnem sporazumu, nastopila šele v pozni fazi predhodne preiskave, ko je Komisija morala, da bi poslala obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah, identificirati družbe, ki so sestavljale podjetja, ki so po njenem mnenju sodelovala pri kršitvi. [27] Šele od obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah, ki ga je mogoče šteti za zoper pritožnico uperjeno „kazensko obtožbo“ v smislu člena 6 EKČP – ob domnevi, da so v njem opredeljeni očitki o kršitvah pravil Skupnosti o konkurenci (glej točko 10 zgoraj) –, so se lahko zanjo uporabila jamstva iz tega člena.

21. Družba Elf Aquitaine se je v repliki in na obravnavi posebej sklicevala na člen 6(3)(a) EKČP, na podlagi katerega ima vsak obtoženec pravico, „da ga takoj in nadrobno seznanijo v jeziku, ki ga razume, z bistvom in vzroki obtožbe, ki ga bremeni“. Iz sodne prakse Evropskega sodišča za človekove pravice izhaja, da jamstva, določena v tej določbi, pomenijo poseben vidik pravice do poštenega sojenja, ki je na splošno zagotovljena v odstavku 1 tega člena, in da jih je treba spoštovati od trenutka, ko oseba postane „obtoženec“, pri čemer ta pojem v smislu Konvencije označuje vsebinski in ne povsem formalni položaj. [28] Sodne prakse, na katero se je v repliki sklicevala pritožnica, po mojem mnenju ni mogoče uporabiti v obravnavanem primeru. V sodbi Salduz je tožeča stranka uveljavljala kršitev člena 6(3)(c) EKČP, ker ji je bila odvzeta pravica do pomoči odvetnika med policijskim pridržanjem. Točka 50 in naslednje, predvsem točka 54 sodbe, ki jih pritožnica posebej navaja, se nanašajo na položaj osebe, zoper katero je bil izdan preventivni ukrep – torej je nedvomno imela status obdolženca – in jo je policija zaslišala brez navzočnosti

26 – Te okoliščine pritožnica ni navajala niti v upravnem postopku niti pred Splošnim sodiščem, da bi uveljavljala morebitno pomanjkljivo preiskavo.

27 – Pritožnica zatrjuje, da je bila edina matična družba, vpletena v kršitev, ki je bila obveščena šele v fazi obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah, in omenja primer Akzo Nobel NV. Ta družba je bila sicer, kot opozarja pritožnica, predmet preiskovalnih ukrepov v predhodni preiskavi (konkretno zahteve za informacije).

28 – Sodba Evropskega sodišča za človekove pravice z dne 27. aprila 2006 v zadevi Casse proti Luksemburgu, točke od 29 do 33 ter 71 in 72. V tej sodbi je navedeno sodišče menilo, da je tožečo stranko treba obravnavati kot „obtoženca“ za namene uporabe člena 6(3)(a) EKČP na dan odredbe preiskave prostorov banke, pri kateri je bila zaposlena, ker so takrat „vsi usklajeni indici“ nedvoumno nakazovali na njen status „obdolženca“ (glej točko 33).

odvetnika.[29] Sodba Dayanan je obravnavala podoben položaj.[30]

22. Glede trditve, ki jo je družba Elf Aquitaine izpeljala iz Best Practices, zadošča ugotovitev, da je v njih potrjeno, ob sklicevanju na sodbo Splošnega sodišča AC-Treuhand, da so podjetja o tem, da so predmet predhodne preiskave in o njenem predmetu in cilju, obveščena „s sprejetjem prvega preiskovalnega ukrepa, ki se nanaša nanj[a]“.[31] V vsakem primeru pa Komisija v točki 5 Best Practices pojasnjuje, da te „odražajo stališče GD Konkurenca […] ob [njihovi] objavi in se bodo uporabljale od dneva objave za spore, ki potekajo, in za prihodnje spore“. V opombi na strani 10 je dodatno navedeno, da „se bodo Best Practices za spore, ki potekajo ob njihovi objavi, uporabljale v fazah še potekajočih postopkov in ne v že končanih fazah“. Iz tega sledi, da Best Practices niso *ratione temporis* uporabljive v postopku, v katerem je bila sprejeta Odločba.

23. Družba Elf Aquitaine nazadnje zatrjuje, da je dejstvo, da ni bila obveščena o sumih zoper njo v fazi predhodne preiskave, negativno vplivalo na izvrševanje njene pravice do obrambe v nadaljnji kontradiktorni fazi postopka. V zvezi s tem je treba ugotoviti, kot je to storila Komisija, da se pritožnica s to trditvijo v vsakem primeru le na splošno sklicuje na možno uničenje morebitnih dokazov, ki bi lahko izkazali samostojnost njene hčerinske družbe na trgu, ne da bi jo podkrepila z dokazi.

24. Na podlagi vseh navedenih preudarkov je treba, po mojem mnenju, zavrniti prvi očitek, ki ga pritožnica uveljavlja v okviru drugega pritožbenega razloga.

b) Drugi očitek

25. Pritožnica s tem očitkom najprej zatrjuje, da je Splošno sodišče s tem, ko se je oprlo na domnevo odgovornosti, ki je Komisiji omogočila, da se je omejila le na ugotovitev,

29 – Sodba Evropskega sodišča za človekove pravice z dne 27. novembra 2008 v zadevi Salduz proti Turčiji. Napotujem na celotno besedilo iz točk 54 in 62 te sodbe, saj pritožba vsebuje le nekatere odlomke.

30 – Sodba Evropskega sodišča za človekove pravice z dne 13. oktobra 2009 v zadevi Dayanan proti Turčiji, točka 31 in naslednje, na katere opozarja pritožnica.

31 – Glej točko 14. Druge točke Best Practices, ki jih je omenila pritožnica, zadevajo možnost Komisije, da organizira neuradna srečanja s strankami med preiskavo (točka 38), tako imenovana „State of Play Meetings“ (točke od 54 do 60), tristranska srečanja in srečanja s komisarjem ali z generalnim direktorjem (točke od 61 do 64), ter dostop do nezaupne različice pritožbe. Ne glede na ugotovitev, da se v veljavni različici Best Practices vsaj določbe o „State of Play Meetings“ ne uporabljajo za postopke v zvezi s karteli (glej točko 60), je iz besedila zgoraj navedenih točk razviden namen Komisije, da vodi čimbolj odprte in pregledne postopke, ni pa formalno zavezana, da pri vsaki preiskavi razišče različne pobude, ki so v njej opisane.

da ima družba Elf Aquitaine skoraj celotni delež v kapitalu svoje hčerinske družbe, in ni izvedla dodatnih preiskovalnih dejanj zoper njo, zanikalo zahtevo po objektivni preiskavi, v kateri pristojni organ zbira dokaze v korist in v breme podjetij, ki so osumljena kršitve. V zvezi s tem zadošča navedba, da je funkcija domneve prav ta, da tistemu, ki mora dokazati dejstvo, omogoči, da se reši svojega dokaznega bremena s tem, da predloži le dokaz o predpostavki, na katero opira domnevo (v tem primeru celotna ali skoraj celotna udeležba matične družbe v kapitalu njene hčerinske družbe). Potrditev, da uporaba domneve ni v skladu z zahtevami po nepristransko izvedeni preiskavi, ker dopušča organu, da preneha z iskanjem dodatnih olajševalnih ali obremenilnih dokazov, bi pomenila v bistvu načelno negacijo njene dopustnosti. Trditve pritožnice se zato prekrivajo s petim pritožbenim razlogom, s katerim izpodbija zakonitost domneve, na katero se sklicuje Komisija.

26. Drugič, pritožnica zatrjuje, da nepristranskost preiskave, ki jo vodi Komisija, ogroža dejstvo, da ima ta institucija pooblastila, da preiskuje, obtoži in odloči, kar ni združljivo s kazenskopravno naravo sankcij, ki so naložene za kršitev pravil konkurence. Po mnenju pritožnice mora zaradi uveljavitve Listine – njen člen 41 potrjuje zahtevo po nepristranskem upravnem postopku – Sodišče spremeniti svojo sodno prakso na tem področju, da bo upoštevalo bolj zaščitniško stališče Evropskega sodišča za človekove pravice. Komisiji, ki ugovarja novemu dejstvu in zato uveljavlja nedopustnost te trditve, pritožnica odgovarja, da gre zgolj za razširitev razlogov, uveljavljanih na prvi stopnji.

27. V zvezi s tem najprej opozarjam, da zgoraj navedena trditev zastavlja pravno vprašanje glede vsebine spora, predloženega Splošnemu sodišču, ki ni bilo obravnavano v izpodbijani sodbi in o katerem stranke niso razpravljale v nobeni fazi postopka na prvi stopnji. Pritožnica ga ni izrecno navedla niti v tožbi niti v repliki, prav tako ne v drugih pisnih vlogah, predloženih med tem postopkom; tudi iz zapisnika obravnave pred Splošnim sodiščem ni razvidno, da bi bilo to vprašanje zastavljeno na obravnavi. Dalje ugotavljam, da se ta trditev vsebinsko ne navezuje na nobeno točko obrazložitve izpodbijane sodbe, za razliko od očitka, obravnavanega v točkah od 13 do 24, ki je, čeprav ni bil uveljavljan na prvi stopnji, dopusten, saj izhaja iz nekaterih trditev Splošnega sodišča, ki so navedene predvsem v točki 64 izpodbijane sodbe. Nazadnje, v nasprotju z navedbami pritožnice menim, da ni mogoče šteti, da ta trditev le razširja razloge, o katerih se je razpravljalo že na prvi stopnji,

ker Sodišču zastavlja pravno vprašanje, ki ni povezano z vprašanji, obravnavanimi v okviru teh pritožbenih razlogov. [32]

28. Sodišče mora torej v vlogi kasacijskega sodišča v mejah svoje pristojnosti na pritožbenem področju preveriti, kako je Splošno sodišče izvedlo svoj sodni nadzor ob upoštevanju razlogov in argumentacije, ki so mu bili predloženi v preizkus. Od Sodišča se namreč ne pričakuje, da bi grajalo prvostopenjsko sodišče, ker ni odločilo o razlogu, ki ga stranki nista uveljavljali, razen če bi ga moralo obravnavati po uradni dolžnosti. V tem primeru se mi vseeno zdi, da ne gre za to. Zato menim, da je treba ugovoru nedopustnosti, na katerega se je sklicevala Komisija, ugoditi.

29. V nadaljevanju bom trditve družbe Elf Aquitaine v zvezi z vsebinsko presojo preučil podredno in za primer, če bi jih Sodišče v nasprotju z mojim predlogom štelo za dopustne.

30. Kot je Komisija večkrat poudarila v vlogah, je v sodbi Jussila, ki jo je izdal veliki senat, Evropsko sodišče za človekove pravice potrdilo, kot delno že izhaja iz nekaterih prejšnjih sodnih odločb, da lahko pri postopkih, ki privedejo do uporabe sankcij, ki jih je na podlagi člena 6 EKČP treba šteti za kazenske, razlikujemo med postopki (in sankcijami), ki spadajo v takoimenovano „trdno jedro“ kazenskega prava, in postopki, ki ne spadajo v to jedro. [33] V točki 43 te sodbe je Evropsko sodišče za človekove pravice ugotovilo, da je sprejetje samostojne razlage pojma „kazenska obtožba“ privedlo do progresivne razširitve kazenskega okvira člena 6 EKČP na področja, ki „formalno ne sodijo v tradicionalne kategorije kazenskega prava“, na primer „periodične denarne kazni za kršitve prava konkurence“, [34]

32 – Ta v bistvu vsebuje ugovor nezakonitosti Uredbe št. 1/2003.

33 – Sodba Evropskega sodišča za človekove pravice z dne 23. novembra 2006 v zadevi Jussila proti Finski. Vprašanje, ki je bilo predloženo Evropskemu sodišču za človekove pravice, se je nanašalo na to, ali je opustitev obravnave v pritožbenem postopku zoper povišanje davka, ki ga je določila finska davčna uprava, združljiva s členom 6 EKČP.

34 – Seznam primerov iz točke 43 zgoraj navedene sodbe Jussila je med drugim zajemal upravne globe, kazenske disciplinske postopke in globe, ki jih naložijo davčna sodišča. Evropska komisija za človekove pravice se je izrekla v korist kazensko-pravni naravi sankcij, ki jih je naložil francoski Conseil de la concurrence za kršitev nacionalnih pravil za varstvo konkurence v zadevi Société Stenuit proti Franciji, ki je bila iz sodnega vpisnika Sodišča izbrisana s sodbo z dne 27. februarja 1992. Za nasprotno mnenje o širitvi ugovora iz točke 43 sodbe Jussila na postopke Skupnosti za kršitve pravil konkurence glej Slater, Thomas, Waelbroeck „Competition Law Proceedings before the European Commission and the Right to a fair Trial: no Need to Reform?“ v *The Global Competition Law Centre Working Papers Series*, 04/08, str. 27.

in potrdilo, da na teh področjih jamstev, ki jih daje navedeni člen, „ni treba nujno uporabljati strogo dosledno“. [35] Ta pristop je bil že uporabljen predvsem v sodbah Bendenoun in Janosevic, [36] ki sta izrecno navedeni v omenjeni točki 43 sodbe Jussila. V teh sodbah je Evropsko sodišče za človekove pravice potrdilo, da sme država pogodbenica na davčno upravo, torej na upravni organ, ki ne izpolnjuje zahtev iz člena 6 EKČP, [37] prenesti nalogo, da ugotavlja in kaznuje davčne prekrške, za katere je predvidena uporaba višjega davka, ki ima naravo kazenske sankcije, pod pogojem, da se lahko davčni zavezanec zoper to odločbo pritoži sodišču, ki zagotavlja jamstva iz člena 6 EKČP, [38] to je, v skladu s pravilom, ki je bilo sprejeto v točki 81 sodbe Janosevic in je povzeto v različnih poznejših sodbah, „sodni organ z neomejeno pristojnostjo, [39] ki ima predvsem pravico spremeniti izpodbijano odločbo v vseh dejanskih in pravnih pogledih“.

31. V skladu z navedenim v točki 43 sodbe Jussila je načelo, potrjeno v sodbah Bendenoun in Janosevic, mogoče razširiti na postopke kršitev pravil konkurence iz Uredbe št. 1/2003. Zato dejstvo, da ima Komisija pooblastila, da preiskuje, obtožuje in odloča v teh postopkih, samo po sebi ni v nasprotju s členom 6 EKČP, če imajo podjetja, zoper katera potekajo ti postopki, pravico, da odločbo Komisije izpodbijajo pri organu, ki ustreza zahtevam iz tega člena. Preveriti je torej treba, ali nadzor, ki ga sodišče Skupnosti izvršuje nad odločbami Komisije zaradi kršitve pravil konkurence, izpolnjuje pogoje, določene v točki 81 sodbe Janosevic. Ker ni potreben izčrpen preizkus vprašanja, bom navedel le vidike tega nadzora, ki bi lahko bili glede na sodno prakso Evropskega sodišča za človekove pravice najbolj problematični.

32. Prvič, sodišče Skupnosti nad odločbami, ki jih Komisija izdaja na področju protimonopolnega prava, izvaja tipičen nadzor zakonitosti, ki obsega preizkus, po možnosti popoln, vseh dejanskih in pravnih razlogov, ki jih uveljavlja tožeča stranka, ter morebitnih razlogov javnega reda, ki jih preizkusi po uradni dolžnosti. Razen na področju glob Splošno sodišče ne sme spreminjati odločbe

35 – Enaka utemeljitev je navedena v sodbi Evropskega sodišča za človekove pravice z dne 4. marca 2008 v zadevi Hüseyin Turan proti Turčiji, točka 32.

36 – Sodba Evropskega sodišča za človekove pravice z dne 24. februarja 1994 v zadevi Bendenoun proti Franciji, *série A* št. 284, in zgoraj navedena sodba Janosevic proti Švedski.

37 – Glej zgoraj navedeno sodbo Janosevic, točka 81.

38 – Glej zgoraj navedeni sodbi Bendenoun, točka 46, in Janosevic, točka 81; v istem smislu sodba z dne 23. oktobra 1995 v zadevi Umlauft proti Avstriji, *série A* št. 328-B, točke od 37 do 39. To stališče v bistvu povzema stališče, ki ga je v preteklosti že zavzelo Evropsko sodišče za človekove pravice glede uporabe člena 6 EKČP na nekazenskem področju (glej, med drugim, sodbo z dne 10. februarja 1983 v zadevi Albert in Le Compte proti Belgiji, *série A* št. 58, točka 29) in za manjše kazenske prekrške (kot so prekrški cestnoprometnih predpisov, glej sodbo z dne 23. oktobra 1984 v zadevi Öztürk proti Nemčiji, točka 29).

39 – V italijanskem izvirniku „un organo giudiziario dotato di piena giurisdizione“. V italijanščini bi bila pravilnejša uporaba pojma „sodišče, pristojno za vsebinsko presojo“, ker, kot bomo bolje videli v nadaljevanju, v tem odlomku ni bilo jasno, ali se Evropsko sodišče za človekove pravice resnično sklicuje na sodno prakso, ki presega nadzor zakonitosti.

Komisije, ampak jo sme le razglasiti za nično. V zvezi s tem najprej opozarjam, da čeprav je Evropsko sodišče za človekove pravice v francoskem besedilu sodbe Janosevic uporabilo izraz „pouvoir de réformer“, angleško besedilo vsebuje splošnejši glagol „to quash“, ki se prej nanaša na pristojnost razglasiti ničnost izpodbijanega akta. Poleg tega je navedeno sodišče v isti sodbi ocenilo, da so bila upravna sodišča, ki so v švedskem pravu pristojna za odločanje o tožbah zoper odločbe, s katerimi davčna uprava naloži povišanje davka, ki ima naravo kazenskih sankcij, sodišča, ki zagotavljajo jamstva iz člena 6 EKČP, čeprav smejo „v primeru nestrinjanja s sklepi davčne uprave“ le razglasiti ničnost izpodbijane odločbe. [40] Smiselno enako je bilo odločeno v različnih drugih sodnih primerih. [41]

33. O tem pa ne obstaja ustaljena sodna praksa. Tako je na primer Evropsko sodišče za človekove pravice v zgoraj navedeni sodbi Umlauft odločilo, da jamstev iz člena 6 EKČP ne ponuja avstrijsko upravno sodišče, ki je odločalo o tožbi zoper sklep, s katerim je bila tožeči stranki naložena periodična denarna kazen za kršitev cestnoprometnih predpisov, za katero se je štelo, da je kazenskopravne narave, in ki je smelo opraviti le nadzor nad zakonitostjo ter je bilo, med drugim, vezano na ugotovitve upravnega organa o dejanskem stanju. Evropsko sodišče za človekove pravice v sodbi Tsfayo ni priznalo „neomejene pristojnosti“ High Court Združenega kraljestva, ker to sodišče, čeprav ima pravico razglasiti ničnost izpodbijane odločbe, če presodi, da je dokazni okvir, na katerem temelji, nezadosten ali napačen, ni bilo pristojno, da ponovno presodi dokaze in izpodbijano presojo nadomesti s svojo presojo glede verodostojnosti tožeče stranke. [42] V sodbi Kyprianou je navedeno

40 – V točki 82 sodbe je Sodišče navedlo, da upravna sodišča „lahko spoznajo vse vidike vprašanj, ki so jim predložena. Njihov preizkus ni omejen na pravna vprašanja, ampak lahko vključi tudi dejanska vprašanja kot presojo dokazov […]“.

41 – Glej na primer sodbo z dne 31. avgusta 2007 v zadevi Bistrovic proti Hrvaški, točka 53, v zvezi s hrvaškimi „County Courts“; sodbo z dne 21. septembra 1993 v zadevi Zumtobel proti Avstriji, *série A* št. 268-A, točke od 27 do 32, v zvezi z nadzorom, ki ga v tem primeru izvaja avstrijsko upravno sodišče, in sodbo z dne 25. oktobra 1995 v zadevi Bryan proti Združenemu kraljestvu, *série A* št. 335-A, točke od 44 do 47. Ti sodni primeri sicer ne spadajo na kazensko področje.

42 – Sodba Evropskega sodišča za človekove pravice z dne 14. novembra 2006 v zadevi Tsfayo proti Združenemu kraljestvu, točka 48.

sodišče presodilo, da Vrhovno sodišče v pritožbeni fazi pristranskosti prvostopenjskega sodišča, ki je tožeči stranki naložilo zaporno kazen za kaznivo dejanje „contempt of court“, ni odpravilo, ker ni opravilo *ponovnega preizkusa* zadeve. [43] Nazadnje je Evropsko sodišče za človekove pravice v sodbi Silvester's Horeca menilo, da tožeča družba ni imela dostopa do „sodišča“ v smislu člena 6 EKČP, ker Cour d'appel de Bruxelles, pri katerem je izpodbijala upravni ukrep, s katerim ji je bila naložena davčna globa za kršitev zakonika o DDV, ni imelo pristojnosti, da davčnega zavezanca oprosti zakonito naloženih obveznosti zgolj iz razlogov primernosti in pravičnosti. [44] V zvezi s tem je treba kljub temu spomniti, da ima sodišče Skupnosti v sporih glede kršitev členov 101 PDEU in 102 PDEU neomejeno pristojnost tudi glede glob na podlagi člena 261 PDEU in člena 31 Uredbe št. 1/2003 in je tako „pooblaščeno, da prese-že le preprost nadzor zakonitosti, nadomesti presojo Komisije s svojo“ in razveljavi, zniža ali zviša znesek globe, ki jo je naložila Komisija, kadar presoja o vprašanju tega zneska. [45] Ta pristojnost upravičuje sodišče Skupnosti, da spremeni izpodbijani akt, tudi če ga ne razglasi za ničnega. [46]

34. Drugi občutljivi vidik, ki ga navaja pritožnica, zadeva omejen nadzor – in sicer omejen na preverjanje upoštevanja postopkovnih pravil in obveznosti obrazložitve, pravilnosti ugotovljenega dejanskega stanja, neobstoja očitnih napak pri presoji dejstev in zlorabe pooblastil –, ki ga v skladu z ustaljeno sodno prakso [47] sodišče Skupnosti izvaja pri zapletenih ekonomskih presojah Komisije. [48]

43 – Sodba Evropskega sodišča za človekove pravice z dne 27. januarja 2004 v zadevi Kyprianou proti Cipru. Sodišče je predvsem potrdilo, da „en tant qu'instance d'appel, celle-ci n'avait pas pleine juridiction pour examiner à nouveau l'affaire, mais pouvait seulement contrôler s'il y avait dans le jugement de première instance des erreurs manifestes de droit ou de fait. Elle n'a pas procédé à nouveau à un examen indépendant de l'accusation en matière pénale portée contre le requérant pour *contempt* devant la cour d'assises. En outre, la Cour suprême a estimé qu'elle ne pouvait pas intervenir dans le jugement de la cour d'assises en reconnaissant la marge d'appréciation de cette dernière quant à infliger une peine au requérant“. Vendar je Sodišče tudi dodalo: „en réalité, la Cour suprême a refusé d'annuler la décision litigieuse au motif que la composition de la cour d'assises n'était pas de nature à garantir son impartialité, alors qu'elle avait le pouvoir de le faire“. Dalje se je veliki senat v sodbi z dne 15. decembra 2005 v isti zadevi, čeprav je prišlo do enakega sklepa, predvsem osredotočil na dejstvo, da Vrhovno sodišče v nobenem obravnavanem primeru ni razveljavilo odločbe nižje instance, čeprav je to pristojnost imelo.

44 – Sodba Evropskega sodišča za človekove pravice z dne 4. marca 2004 v zadevi Silvester's Horeca Service proti Belgiji, točki 26 in 27.

45 – Sodba Groupe Danone proti Komisiji (navedena v opombi 6 zgoraj, točki 61 in 62). Glej tudi sklepne predloge generalne pravobranilke Kokott, predstavljene 8. decembra 2005 v zadevi Technische Unie proti Komisiji, v kateri je bila izdana sodba z dne 21. septembra 2006 (C-113/04 P, ZOdl., str. I-8831, točka 132), in sklepne predloge generalnega pravobranilca Poiaresa Madura, predstavljene 16. novembra 2006 v zadevi, v kateri je bila izdana zgoraj navedena sodba Groupe Danone proti Komisiji (točki 45 in 48).

46 – Sodba Limburgse Vinyl Maatschappij in drugi proti Komisiji (navedena v opombi 7 zgoraj, točka 692). Glede te trditve napotujem na P. Mengozzi, *La compétence de pleine juridiction du juge communautaire*, v „Liber amicorum en l'honneur de Bo Vesterdorf“, 2007, str. 219.

47 – Glej v tem smislu glede člena 85 Pogodbe ES sodbe z dne 11. julija 1985 v zadevi Remia in drugi proti Komisiji (42/84, Recueil, str. 2545, točka 34), z dne 17. novembra 1987 v združenih zadevah BAT in Reynolds proti Komisiji (142/84 in 156/84, Recueil, str. 4487, točka 62) in z dne 2. oktobra 2003 v zadevi Thyssen Stahl proti Komisiji (C-194/99 P, Recueil, str. I-10821, točka 78).

48 – Glede tega ugotavljam, da zunaj kazenskega področja Evropsko sodišče za človekove pravice dovoljuje možnost, da je sodni nadzor nad upravnimi ukrepi na določenih področjih mogoče omejiti na očitne napake (glej zgoraj navedeno sodbo Bryan, točke 41 in od 44 do 47). Zlasti v točki 47 je to sodišče izreklo: „Tak pristop pritožbenega sodišča se upravičeno pričakuje na specializiranih pravnih področjih, kot je področje v tej zadevi, kadar so dejstva že bila ugotovljena v kvazisodnem postopku, ki zagotavlja spoštovanje številnih zahtev iz člena 6(1) EKČP“. Glej tudi zgoraj navedeno sodbo Tsyfayo, točka 46.

35. Tretjič in nazadnje, čeprav lahko sodišče Skupnosti ponovno preveri obremenilne in razbremenilne dokaze iz upravnega spisa, nadzor zakonitosti v okviru ničnostne tožbe izvede na podlagi dejanskih in pravnih elementov, ki so obstajali ob sprejetju akta. [49] Zato mora presoditi, ali dokazi in druga dejstva, ki jih navaja Komisija v odločbi, zadoščajo za dokaz obstoja očitane kršitve. [50] Če meni, da dokazi niso prepričljivi, lahko to odločbo le razglasi za nično zaradi nezadostne preiskave.

36. Kljub zgoraj navedenim omejitvam ne izključujem, da s celostnega vidika sodni nadzor nad odločbami Komisije, s katerimi so naložene globe za kršitev pravil konkurence, v skladu s prožnejšim pristopom, ki ga je sprejel veliki senat Evropskega sodišča za človekove pravice v sodbi Janosevic, izpolnjuje zahteve iz člena 6(1) EKČP na kazenskem področju.

37. Vendar v obravnavani zadevi na to vprašanje ni treba odgovoriti. Sodna praksa navedenega sodišča namreč dopušča pristop, da je treba v vsakem posameznem primeru preveriti izpolnitev zahtev iz člena 6(1) EKČP, tudi neodvisno od splošnejšega vprašanja, ali je ta določba skladna s sistemom, v katerega je vključena. [51] Iz izpodbijane sodbe torej izhaja, da je Splošno sodišče za vsako od spornih točk izvedlo popoln nadzor, ali izpolnjujejo pogoje za uporabo člena 101 PDEU. Pri tem

49 – V tem smislu glej že sodbo z dne 13. junija 1972 v združenih zadevah Compagnie d'approvisionnement, de transport et de crédit et Grands Moulins de Paris proti Komisiji (9/71 in 11/71, Recueil, str. 391). Predvsem zapletene presoje Komisije je treba preučiti glede na same dokaze, ki jih je ob presoji imela na voljo, glej sodbo Sodišča z dne 5. oktobra 2000 v zadevi Nemčija proti Komisiji (C-288/96, Recueil, str. I-8237, točka 34) in sodbo Splošnega sodišča z dne 25. junija 1998 v združenih zadevah British Airways in drugi in British Midland Airways proti Komisiji (T-371/94 in T-394/94, Recueil, str. II-2405, točka 81).

50 – Glej sodbi Splošnega sodišča z dne 8. julija 2004 v združenih zadevah JFE Engineering proti Komisiji (T-67/00, T-68/00, T-71/00 in T-78/00, ZOdl., str. II-2501, točki 174 in 175) in z dne 20. aprila 1999 v združenih zadevah Limburgse Vinyl Maatschappij in drugi proti Komisiji (od T-305/94 do T-307/94, od T-313/94 do T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 in T-335/94, Recueil, str. II-931, točka 891).

51 – Za nekaj primerov glej zgoraj navedeno sodbo Zumtobel, točka 31 in naslednje, in zgoraj navedeno sodbo Janosevic.

obsega tega nadzora sicer ni mogoče šteti za omejenega le zato, ker pripis odgovornosti pritožnici temelji na domnevi. Poleg tega iz iste sodbe izhaja, da je Splošno sodišče preučilo vse dokaze, ki jih je predložila družba Elf Aquitaine v dokaz, da njena hčerinska družba samostojno nastopa na trgu, in jih je zavrnilo kot neupoštevne in nezadostne na podlagi razlogov, ki so presegali razloge, iz katerih je Komisija izhajala v Odločbi. Po drugi strani pa pritožnica, ki v pisnih in ustnih stališčih na splošno izpodbija, da sodni nadzor, ki ga sodišča Skupnosti izvajajo nad odločbami Komisije o kršitvah pravil konkurence, ne zadošča glede na zahteve iz člena 6 EKČP, vseeno ni predložila dokazov, ki bi to nezadostnost izkazali v zadevnem primeru. Zato menim, da trditev o pristranskosti upravnega postopka, ker je Komisija imela pristojnost, da preiskuje, obtoži in odloči, ni le nedopustna, ampak je tudi vsebinsko neutemeljena. [52]

38. Na podlagi vseh teh preudarkov je treba, po mojem mnenju, tudi drugi očitek drugega pritožbenega razloga zavrniti.

52 – Menim, da do drugačnega sklepa ne bi mogla privesti le okoliščina, da je Splošno sodišče v izpodbijani sodbi izključilo znižanje globe, ki ga je zahtevala pritožnica, na podlagi ugotovitve, da ta ni predložila argumentov in dejanskih elementov, ki bi lahko upravičili izvrševanje njegove neomejene pristojnosti tudi na področju glob.

c) Predlog glede drugega pritožbenega razloga

39. Ob upoštevanju izvedene analize menim, da je treba drugi pritožbeni razlog deloma zavrniti kot neutemeljen in deloma zavreči kot nedopusten

3. Tretji pritožbeni razlog: napačna določitev obsega obveznosti obrazložitve Komisije in nezadostna obrazložitev izpodbijane sodbe

40. Tudi ta pritožbeni razlog je razdeljen na dva očitka.

a) Prvi očitek

41. Pritožnica s prvim očitkom tretjega pritožbenega razloga najprej navaja, da se je Splošno sodišče oprlo na „napačno razumevanje“ obveznosti Komisije, da obrazloži obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah, ker je zavzelo stališče, da je ta obveznost izpolnjena že samo s sklicevanjem na načela, ki urejajo pripis odgovornosti matičnim družbam, in z navedbo velikosti deleža matične družbe v kapitalu hčerinske družbe. V zvezi s tem poudarjam, da točka 58 in naslednje izpodbijane sodbe, iz katerih po mnenju pritožnice izhaja

napaka Splošnega sodišča, dejansko odgovarjajo na trditve pritožnice v okviru prvega tožbenega razloga, s katerimi želi dokazati kršitev svoje pravice do obrambe in ne kršitve obveznosti obrazložitve, ki se izpodbija v okviru drugega tožbenega razloga. Dalje ugotavljam, da čeprav pritožnica ugovarja, da so „vse bistvene okoliščine, na katere je Komisija oprla očitek zoper družbo Elf Aquitaine“, zajete v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah, vseeno natančneje ne opredeli, katere konkretne okoliščine, razen tistih iz točk 58 in 59 izpodbijane sodbe (prikaz pravil o pripisu odgovornosti matični družbi za nezakonito ravnanje hčerinske družbe, navedba vsebine domneve, ki temelji na deležu matične družbe v kapitalu hčerinske družbe, in omemba skoraj celotnega deleža pritožnice v kapitalu družbe Atofina), bi morale biti navedene v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah. Ker se pritožnica sklicuje na druge obremenilne dokaze kot so dokazi, ki naj bi izkazovali, da so izpolnjene dejanske predpostavke domneve, na katero se je oprla Komisija, se njene trditve prekrivajo s trditvami, s katerimi izpodbija samo možnost uporabe te domneve in ki bodo v celoti preučene v okviru petega pritožbenega razloga. Iz tega sledi, da pritožnica ni dokazala domnevne napake pri razlagi obsega obveznosti obrazložitve obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah, ki jo očita Splošnemu sodišču. S tega vidika menim, da je prvi očitek tretjega pritožbenega razloga treba zavrniti.

42. Drugič, pritožnica Splošnemu sodišču očita, da je sprejelo „napačno razumevanje“ obveznosti Komisije, da obrazloži Odločbo. Trditve, ki jih navaja, se podrobneje nanašajo na del izpodbijane sodbe, v katerem je Splošno sodišče ocenilo, da je zadostna obrazložitev, s katero je Komisija v Odločbi zavrnila dokaze družbe Elf Aquitaine glede samostojnega ravnanja njene hčerinske družbe Atofina na trgu. Po mnenju pritožnice ta obrazložitev, ki naj bi jo Splošno sodišče nepravilno označilo kot „jedrnato“, dejansko pa je sploh ni, ne dopušča preizkusa utemeljenosti Odločbe in Splošnemu sodišču ne omogoča izvedbe nadzora nad zakonitostjo.

43. V zvezi s tem ugotavljam, da se Splošno sodišče v točki 79 izpodbijane sodbe sklicuje na sodno prakso, v skladu s katero mora biti obrazložitev, ki se zahteva s členom 253 ES, prilagojena vrsti obravnavanega akta ter mora jasno in nedvoumno izražati razlogovanje institucije, ki je akt izdala, tako da se lahko stranke seznanijo z utemeljitvijo sprejetega ukrepa in da lahko pristojno sodišče izvrši nadzor. Dalje opozarja, da je treba zahtevo po obrazložitvi presojati glede na okoliščine posameznega primera, zlasti glede na vsebino pravnega akta, vrsto navedenih razlogov in interes, ki ga lahko imajo naslovniki akta ali druge stranke, ki jih akt neposredno ali posamično zadeva, da prejmejo pojasnila, in da ni treba, da so v obrazložitvi navedeni vsi upoštevni dejanski ali pravni elementi, saj se vprašanje, ali obrazložitev akta zadostuje zahtevam člena 253 ES, ne presoja zgolj na podlagi besedila akta, temveč tudi glede na njegov kontekst in vsa pravna pravila, ki urejajo

zadevno področje.[53] Na koncu Splošno sodišče v zadnjem stavku točke 79 opozarja na svojo sodno prakso, v skladu s katero mora Komisija eksplicitno razviti svoje razlogovanje, če v okviru svoje prakse odločanja sprejme odločbo, s katero se oddaljuje od svojih prejšnjih odločitev[54] in v točki 80 opominja, da mora biti odločba na podlagi člena 81 ES, kadar se nanaša na več naslovnikov in zastavlja vprašanje pripisa odgovornosti za kršitev, glede vsakega naslovnika dovolj obrazložena, zlasti glede naslovnikov, ki morajo v skladu s to odločbo odgovarjati za kršitev. V točki 84 in naslednjih preučuje trditev družbe Elf Aquitaine, da Odločba ni zadostno obrazložena v delu, v katerem je Komisija zavrnila njene trditve, da bi ovrgla domnevo, na katero se je ta oprla. V ta namen opravi preizkus točk od 258 do 261 Odločbe in zlasti ugotavlja, da je Komisija navedene trditve zavrnila kot preproste „navedbe“ (ki niso podprte z dokazi) in da dokumenti, ki jih je predložila družba Elf Aquitaine, ponujajo le „splošne navedbe o poslovnem upravljanju družbe“. Splošno sodišče v točki 89 zaključuje, da „tak odgovor na sicer jedrnate trditve družbe Elf Aquitaine omogoča razumevanje razlogov, zakaj jih je Komisija zavrnila“, in da je Komisija odgovorila „na bistvene točke trditev družbe Elf Aquitaine, ko je ocenila vse dokaze, ki jih je slednja predložila“. Besedilo točk od 84 do 90 izpodbijane sodbe, katerih vsebina je na splošno povzeta zgoraj, po mojem mnenju ne dopušča ocene, kot to zatrjuje pritožnica, da je Splošno sodišče podalo napačno razlago obveznosti obrazložitve, ki zavezuje Komisijo, s tem, da se je oprlo na napačno razumevanje te obveznosti. Poleg tega iz zgoraj navedenih odlomkov izpodbijane sodbe in besedila upoštevnih točk Odločbe izhaja, da je Komisija, v nasprotju z zatrjevanji pritožnice, pojasnila razloge, zakaj argumenti po njenem mnenju ne morejo ovreči sporne domneve (ker jih sestavljajo nepomembni dokumenti in trditve, ki niso podprte z dokazi). Zato se v tej točki ni mogoče sklicevati na popolno pomanjkanje obrazložitve, čeprav so bili isti zavrnilni razlogi na splošno uporabljeni za vse argumente in dokumente, ki jih je pritožnica predložila Komisiji.

44. Pritožnica dalje Splošnemu sodišču očita, da je napačno razlagalo obseg obveznosti

53 – Glej predvsem sodbi z dne 2. aprila 1998 v zadevi Komisija proti Sytraval in Brink's France (C-367/95 P, Recueil, str. I-1719, točka 63 in navedena sodna praksa) in z dne 15. julija 2004 v zadevi Španija proti Komisiji (C-501/00, ZOdl., str. I-6717, točka 73).

54 – Sodba Splošnega sodišča z dne 22. oktobra 1997 v združenih zadevah SCK in FNK proti Komisiji (T-213/95 in T-18/96, Recueil, str. II-1739, točka 226).

obrazložitve Odločbe, ki se je zahteval glede na posebne okoliščine zadevnega primera. Ta obrazložitev bi morala biti natančnejša, ker: i) pritožnica ni bila obveščena o postopku zoper njo pred prejemom obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah; ii) se je Komisija oddaljila od svoje predhodne prakse odločanja, in iii) so bile z Odločbo ogrožene različne temeljne pravice pritožnice in naložene sankcije kazenskopravne narave. Pritožnica dalje še ugotavlja, da je po uveljavitvi Listine obveznost obrazložitve, ki institucije Unije zavezuje na podlagi člena 41(2) te listine, v skladu s členom 52(3), treba razlagati v skladu s strožjimi merili, ki jih je Evropsko sodišče za človekove pravice sprejelo za razlago člena 6(3)(a) EKČP.

45. Zdi se mi, da nobenemu argumentu pritožnice ni mogoče pritrditi. Prvič, ni mogoče razumeti – tega pritožnica niti ne pojasni –, kakšen učinek na obseg obveznosti obrazložitve Odločbe naj bi imelo dejstvo, da je bila družba Elf Aquitaine o očitkih zoper njo obveščena šele s poslanim obvestilom o ugotovitvah o možnih kršitvah. Drugič, Komisija je potrdila in pritožnica ji glede tega ni ugovarjala, da so načela glede odgovornosti matičnih družb, ki so bila uporabljena za družbo Elf Aquitaine, vključno z domnevo, ki temelji na kapitalskem deležu, sestavni del njene prakse odločanja že od leta 2002 in 2003. Ker je bilo obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah pritožnici poslano 7. aprila 2004 in je bila Odločba sprejeta 19. januarja 2005, ta odločba ne pomeni odklona od predhodne prakse Komisije. Končno, glede tretje točke (glej prejšnjo točko, pod iii) zadošča ugotovitev, da po eni strani trditev pritožnice predpostavlja, da je ugotovljena kršitev temeljnih pravic, ki jih uveljavlja, to kršitev pa je Splošno sodišče izključilo, in po drugi strani, da podrobnejša obrazložitev Odločbe nikakor ne bi mogla upravičiti te kršitve, če bi bila sploh ugotovljena. Poleg tega okoliščina, da so bile pritožnici z Odločbo naložene sankcije kazenskopravne narave, ne terja določitve višjega standarda obrazložitve v primerjavi z že visokim standardom, ki zavezuje institucije Skupnosti na podlagi člena 253 ES, da mora biti, po razlagi sodišča Skupnosti, obrazložitev prilagojena vrsti obravnavanega akta ter mora jasno in nedvoumno izražati razlogovanje institucije, ki je akt izdala, tako da se lahko stranke seznanijo z utemeljitvijo sprejetega ukrepa in da lahko pristojno sodišče izvrši nadzor. [55]

55 – Glej med drugim sodbo z dne 2. oktobra 2003 v zadevi Corus UK (C-199/99 P, Recueil, str. I-11177, točka 145), ki jo navaja pritožnica.

46. Glede trditve, da pritožnica iz člena 41(2) v povezavi s členom 52(3) Listine izpeljuje tudi domnevo, da sta se ti določbi uporabljali *ratione temporis* za Odločbo, [56] je treba ugotoviti, da sodna praksa Evropskega sodišča za človekove pravice, na katero napotuje družba Elf Aquitaine, ni upoštevna, ker se nanaša na odločbe, ki so jih sprejeli sodni organi. Vsekakor pa glede zahteve, ki jo je potrdilo navedeno sodišče in v skladu s katero morajo biti v odločbah, ki se odmikajo od predhodne ustaljene sodne prakse, navedeni bistveni razlogi, ki utemeljujejo tak „revirement", [57] zadošča pojasnilo, da se izpodbijana sodba uvršča med sodno prakso, ki jo je leta 2000 vzpostavila sodba Stora [58] in jo je nedavno potrdila sodba Akzo Nobel. [59] Glede sodbe, ki jo je Evropsko sodišče za človekove pravice izdalo v zadevi Helle, na katero se prav tako sklicuje pritožnica, [60] le opozarjam, da je – kot bomo bolje videli pri preizkusu drugega očitka tega pritožbenega razloga – Splošno sodišče v izpodbijani sodbi ponovno preučilo vse trditve, ki jih je pritožnica navedla v upravnem postopku, in zato ni omejeno na to, da sprejme sklepe Komisije, ne da bi preučilo bistvena vprašanja, ki so mu bila predložena. Nazadnje, glede sklicevanja na sodno prakso Evropskega sodišča za človekove pravice, ki sankcionira nezadostnost obrazložitve odločb, v katerih niso natančneje pojasnjeni temeljni pojmi, na katerih temeljijo, [61] pritožnica ni pojasnila, kateri so v tem primeru pojmi, na katere naj bi se Splošno sodišče oprlo, ne da bi pojasnilo njihov pomen.

56 – Opozarjam, da je Sodišče v nedavni sodbi v zvezi s predlogom za sprejetje predhodne odločbe presodilo, da se Listina uporablja tudi za primere, ki so nastali pred začetkom veljavnosti Lizbonske pogodbe (glej sodbo z dne 22. decembra 2010 v zadevi DEB (C-279/09, ZOdl., str. I-13849)).

57 – Pritožnica v zvezi s tem navaja sodbo Evropskega sodišča za človekove pravice z dne 14. januarja 2010 v zadevi Atanasovski proti Nekdanji jugoslovanski republiki Makedoniji.

58 – Sodba z dne 16. novembra 2000 v zadevi Stora Kopparbergs Bergslags proti Komisiji (C-286/98 P, Recueil, str. I-9925).

59 – Sodba z dne 10. septembra 2009 v zadevi Akzo Nobel in drugi proti Komisiji (C-97/08 P, ZOdl., str. I-8237).

60 – Sodba Evropskega sodišča za človekove pravice z dne 19. decembra 1997 v zadevi Helle proti Finski. Poudarjam sicer, da ta sodba bolj kot obseg obveznosti obrazložitve zadeva zahtevo za temeljni preizkus bistvenih elementov, ki so podvrženi sodnemu nadzoru. V točki 60 te sodbe, ki jo navaja pritožnica, se je navedeno sodišče izreklo tako: „Éu égard à ces considérations, la Cour souligne que la notion de procès équitable requiert qu'une juridiction interne qui n'a que brièvement motivé sa décision, que ce soit en incorporant les motifs fournis par une juridiction inférieure ou autrement, ait réellement examiné les questions essentielles qui lui ont été soumises et qu'elle ne se soit pas contentée d'entériner purement et simplement les conclusions d'une juridiction inférieure".

61 – Družba Elf Aquitaine opozarja predvsem na sodbi z dne 28. oktobra 1987 v zadevi H. proti Belgiji, točka 53, in z dne 25. aprila 1997 v zadevi Georgiadis proti Grčiji, točka 43.

47. Na podlagi vseh teh ugotovitev je treba, po mojem mnenju, prvi očitek tretjega pritožbenega razloga zavrniti.

b) Drugi očitek

48. Pritožnica v drugem očitku najprej očita protislovnost, nerazumljivost in nezadostnost obrazložitve izpodbijane sodbe. Zlasti se sklicuje na trditve Splošnega sodišča, da družba Elf Aquitaine in njena hčerinska družba sestavljata eno samo podjetje – Komisija ju je, nasprotno, štela za samostojna subjekta – in na pomešanje pojmov podjetje in družba, ki se ponavlja v različnih delih izpodbijane sodbe. Družba Elf Aquitaine meni, da prav tako obstaja nasprotje med prvim in zadnjim stavkom točke 105 izpodbijane sodbe.

49. V zvezi s tem opozarjam, prvič, da – kot je po mojem mnenju pravilno poudarila Komisija – ugotovitev, da dve družbi sestavljata eno podjetje, ni v skladu s tem, da je bilo vsaki družbi poslano ločeno obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah, s katerima sta bili obe družbi obveščeni o očitkih zoper njiju, in s tem, da jima je bila naložena ločena globa, katere znesek je treba izračunati glede na posamezne značilnosti vsake družbe. V nasprotju z zatrjevanji pritožnice zato ni nasprotja med navedeno ugotovitvijo in dejstvom, da je Komisija v upravnem postopku pri pošiljanju obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah in določitvi globe upoštevala okoliščino, da sta bili družbi Elf Aquitaine in Atofina samostojna pravna subjekta. Drugič, menim, da tudi ni utemeljena trditev, da je zaradi zatrjevanega pomešanja pojmov družba in podjetje, zlasti v točkah 8, 17, 18, 107 in 123 izpodbijane sodbe, njena obrazložitev protislovna in nerazumljiva. Točke 8, 17 in 18 so del opisa dejanskega stanja spora in le povzemajo vsebino Odločbe. Točka 107 vsebuje le napotilo na sodno prakso Sodišča. V točki 123 Splošno sodišče, ki citira predhodno sodno prakso, sprejme sklep, da je Komisija, kadar skupina družb sestavlja eno samo podjetje, upravičena odgovornost za kršitev, ki jo stori to podjetje, pripisati družbi, ki je odgovorna za ravnanje skupine, in ji naložiti globo. Ne glede na to, ali so navedene točke obravnavane posamezno ali povezano, ali pa so celo vključene v celotno sklepanje Splošnega sodišča, iz njih ne izhaja protislovje, zaradi katerega bi bila, kot to zatrjuje pritožnica, obrazložitev izpodbijane sodbe neskladna in nerazumljiva. Tretjič, glede zatrjevanega protislovja v točki 105 izpodbijane sodbe zadošča ugotovitev, da Splošno sodišče v tej točki le pojasnjuje, da Komisija v Odločbi zatrjuje, da ima diskrecijsko pravico tudi v primeru, ki je podoben primeru pritožnice, vendar jo uporabi šele takrat, ko

Komisija, potem ko dokaže izpolnitev pogojev za pripis odgovornosti vsaki družbi, ki pripadajo skupini, presoja, ali je treba to odgovornost pripisati vsem družbam v skupini ali le tistim družbam, ki so neposredno sodelovale pri kršitvi. Zato ni protislovja med prvim in zadnjim stavkom te točke.

50. Pritožnica dalje izpodbija krožno razlogovanje Splošnega sodišča, ki po njenem mnenju izhaja iz domneve, da družbi Elf Aquitaine in Atofina sestavljata enotno podjetje, da je izključilo upoštevnost okoliščin, ki jih predhodna sodna praksa nasprotno šteje za dokaze o obstoju ločenih podjetij (na primer okoliščina, da ni vedela za kršitev vodilne družbe v skupini). Kot pravilno poudarja Komisija, Splošno sodišče ni izhajalo iz domneve, ampak se je omejilo na to, da je za zakonito opredelilo to, da je Komisija uporabila domnevo, na podlagi katere je lahko družbi Elf Aquitaine pripisala odgovornost za kršitev, ki jo je storila njena hčerinska družba, čeprav je k temu ni napeljevala oziroma ni bila neposredno vpletena v kršitev, in potrdilo, da so bili izpolnjeni dejanski pogoji za uporabo te domneve. V teh okoliščinah je povsem logično, kot je menilo Splošno sodišče, da tudi to, da družba Elf Aquitaine morda ni vedela za kršitev, ne more omajati temelja te odgovornosti. Domnevno krožno razlogovanje Splošnega sodišča je le posledica dejstva, da je to sodišče odobrilo uporabo navedene domneve, in nikakor ni znak kršitve obveznosti obrazložitve.

51. Na podlagi navedenih ugotovitev menim, da je tudi drugi očitek tretjega pritožbenega razloga treba zavrniti.

c) Predlog glede tretjega pritožbenega razloga

52. Glede na navedeno predlagam Sodišču, naj v celoti zavrne tretji pritožbeni razlog.

4. Četrti pritožbeni razlog: kršitev člena 263 PDEU

53. Pritožnica navaja, da je Splošno sodišče prekoračilo meje nadzora zakonitosti s tem, ko je s svojo obrazložitvijo nadomestilo neobstoječo obrazložitev Komisije, zlasti glede njene zavrnitve indicev, ki jih je pritožnica predložila za izpodbijanje domneve, na podlagi katere je bila družbi Elf Aquitaine pripisana odgovornost za kršitev, ki jo je storila njena hčerinska družba.

54. V zvezi s tem najprej opozarjam, da trditve pritožnice izhajajo iz domneve o nezadostni obrazložitvi Odločbe, ki pa ni razvidna iz preizkusa prvega očitka tretjega pritožbenega razloga (glej točke od 42 do 46 zgoraj). Dalje poudarjam, da je Sodišče v sodbi DIR International potem, ko je spomnilo, da sodišče Skupnosti v okviru nadzora zakonitosti na podlagi člena 230 ES (postal člen 263 PDEU) ne more nadomestiti obrazložitve avtorja izpodbijanega akta s svojo, sicer pojasnilo, da „[…] lahko Sodišče prve stopnje v okviru ničnostne tožbe razlaga obrazložitev izpodbijanega akta drugače kot njen avtor ali v nekaterih primerih celo zavrne formalno obrazložitev, ki jo je slednji sprejel“, vendar to ni mogoče, „kadar tega ne upravičuje noben materialni dokaz“.[62] Manevrsko polje, ki ga ima Splošno sodišče v mejah nadzora zakonitosti, je torej širše, kot meni pritožnica. Splošno sodišče je s tem, ko je v točki 160 in naslednjih zavrnilo dokaze družbe Elf Aquitaine o samostojnem ravnanju njene hčerinske družbe na trgu, le podalo obrazložitev, ki je zagotovo podrobnejša od obrazložitve v Odločbi, vendar je vseeno z njo usklajena. Iz tega sledi, da ni nadomestilo obrazložitve.

55. Na podlagi navedenega menim, da je treba četrti pritožbeni razlog v zvezi s kršitvijo člena 263 PDEU zavrniti.

5. Peti pritožbeni razlog: kršitev pravil, ki urejajo pripis odgovornosti

56. Preden preučim očitke, uveljavljane v okviru tega pritožbenega razloga, naj spomnim, da je bila družba Elf Aquitaine spoznana za odgovorno za kršitev, ki jo je storila njena hčerinska družba Atofina, na podlagi

62 – Sodba z dne 27. januarja 2000 v zadevi DIR International Film in drugi proti Komisiji (C-164/98 P, Recueil, str. I-447, točki 38 in 42).

domneve, na katero se zadnja leta Komisija čedalje pogosteje opira pri odpravi kartelov, v katere so vpletene družbe, ki pripadajo velikim industrijskim skupinam. Ta domneva v bistvu temelji na zamisli, da je, ker lahko zaradi celotne (ali, kot v tem primeru, skoraj celotne) udeležbe vodilne družbe skupine v kapitalu hčerinske družbe praviloma prva družba odločujoče vpliva na poslovno politiko druge družbe, [63] zakonito domnevati, če ni nasprotnih dokazov, da je do tega vpliva dejansko prišlo in da zato hčerinska družba ni samostojno določila svojega ravnanja na trgu. V zgoraj navedeni zadevi Stora se je Sodišče, kot tudi prej Splošno sodišče, izreklo v korist zakonitosti uporabe tovrstne domneve, pri čemer je podrobneje pojasnilo, da v teh okoliščinah odgovornost matične družbe ne izhaja zgolj iz stoodstotne udeležbe v kapitalu hčerinske družbe, ampak iz kombinacije te dejanske okoliščine z dejstvom, da ni dokazov za to, da matična družba ni imela možnosti, da odločujoče vpliva na poslovno politiko hčerinske družbe, ali za samostojnost te družbe na trgu. [64] Kljub temu pojasnilu je sodba Stora dopuščala razlago, da domneva o dejanskem nadzoru, brez hkratnega nasprotnega dokaza, sama po sebi ne zadostuje za to, da se matični družbi pripiše odgovornost za kršitev, ki jo stori hčerinska družba, ampak jo morajo podkrepiti dodatni dokazi, ki lahko potrdijo, da imata obe družbi enak namen (v tem primeru se je Sodišče posebej sklicevalo na okoliščino, da se je vodilna družba v skupini v upravnem postopku predstavila kot edina sogovornica Komisije za družbe skupine Stora). [65] Kot je znano, je Sodišče to razlago zavrnilo v zgoraj navedeni sodbi Akzo Nobel [66], s katero se bom obširneje ukvarjal v nadaljevanju. Področje uporabe sporne domneve je bilo nedavno razširjeno tudi na primere, v katerih izvaja nadzor družba, ki je v stoodstotni lasti. [67]

57. Čeprav so sodišča Skupnosti pogosto potrdila zakonitost uporabe zadevne domneve, [68] ki sicer izvira iz precej starejše

63 – Glej v tem smislu že sodbo z dne 14. julija 1972 v zadevi ICI proti Komisiji (48/69, Recueil, str. 619, točki 136 in 137).

64 – Točka 28. V tem smislu glej tudi sodbo Splošnega sodišča z dne 15. septembra 2005 v zadevi DaimlerChrysler proti Komisiji (T-325/01, ZOdl., str. II-3319, točke od 218 do 220).

65 – Točka 29. V tem smislu se je izrekel generalni pravobranilec Mischo v sklepnih predlogih v tej zadevi (Recueil, str. I-9928, točke od 17 do 62). V istem smislu glej sodbo Splošnega sodišča z dne 26. aprila 2007 v združenih zadevah Bolloré proti Komisiji (T-109/02, T-118/02, T-122/02, T-125/02, T-126/02, T-128/02, T-129/02, T-132/02 in T-136/02, ZOdl., str. II-947, točka 132).

66 – Točka 62.

67 – Glej sodbo Splošnega sodišča z dne 18. decembra 2008 v zadevi General Química in drugi proti Komisiji (T-85/06), ki je bila v pritožbenem postopku potrjena s sodbo z dne 20. januarja 2011 v zadevi General Química in drugi proti Komisiji (C-90/09 P, ZOdl., str. I-1).

68 – Poleg zgoraj navedenih sodb Sodišča Stora, Akzo Nobel in General Quimica ter sodbe Splošnega sodišča General Quimica, glej sodbo Splošnega sodišča z dne 12. decembra 2007 v zadevi Akzo Nobel in drugi proti Komisiji (T-112/05, ZOdl., str. II-5049).

sodbe Sodišča,[69] družbe, katerih odgovornost je priznana na podlagi te domneve, vse pogosteje izpodbijajo odločbe, s katerimi so jim naložene globe za protikonkurenčna ravnanja njihovih hčerinskih družb, pri čemer grajajo način, kako Komisija pripiše odgovornost na podlagi neusklajenih razlogov.[70] V tem primeru je peti pritožbeni razlog družbe Elf Aquitaine razdeljen na štiri očitke.

a) Prvi očitek

58. Pritožnica v okviru prvega očitka zatrjuje, prvič, da so z uporabo zadevne domneve kršena pravila o dokaznem bremenu in še zlasti člen 2 Uredbe št. 1/2003, na podlagi katerega „kršitve iz člena[101](1) ali člena [102] Pogodbe dokazuje stranka ali organ, ki kršitev domneva“. Mislim, da s to trditvijo ne more uspeti. Pooblastilo Komisije, da uporabi deduktivno logično razlogovanje, ki temelji na empirični normi (izraz *id quod plerumque accidit*) – katere utemeljenosti z vidika pravilnosti in verjetnosti logične posledice pritožnica ne izpodbija –, ne spreminja pravila o razdelitvi dokaznega bremena, ampak v določenih okoliščinah dopušča le uporabo posebnega dokaznega sredstva.[71]

59. Drugič, pritožnica meni, da bi Splošno sodišče zaradi kazenskopravne narave sankcij, naloženih za kršitev člena 101 PDEU, in obsega pooblastil Komisije moralo zavrniti uporabo domneve, ki je bila za družbo Elf Aquitaine uporabljena v nasprotju z načelom domneve nedolžnosti, ki je določeno v členu 6(2) EKČP.

60. V zvezi s tem najprej opozarjam, da EKČP ne prepoveduje uporabe dejanskih in pravnih domnev v kazenskih zadevah, vendar zahteva, da je ta uporaba „razumno omejena“, pri tem pa je treba upoštevati težo zadevnega primera in ohraniti pravico do obrambe.[72] Iz sodne prakse Evropskega sodišča za človekove pra-

69 – Glej sodbo z dne 25. oktobra 1983 v zadevi AEG-Telefunken proti Komisiji (107/82, Recueil, str. 3151, točka 50).

70 – Glej na primer tožbo, ki je vložena pri Splošnem sodišču v zadevi Air Liquide proti Komisiji (T-185/06).

71 – Ker se kršitev, ki jo zatrjuje pritožnica, zdi bolj povezana z indično naravo dokaza z domnevo, ki naj na stopnji verjetnosti sklepa, na katerega se opira domneva o odločujočem vplivu, ki je bila uporabljena za družbo Elf Aquitaine, ne bi zadoščala za odpravo te kršitve, mora Komisija – kot predlaga pritožnica – „podkrepiti“ navedeno domnevo s predložitvijo dodatnih indicev o dejanskem izvrševanju tega vpliva, ker naj to ne bi spremenilo zgolj indične narave dokaza, na katerem temelji odgovornost matične družbe v okoliščinah, kot so podane v tem primeru.

72 – Glej predvsem sodbo Evropskega sodišča za človekove pravice z dne 7. oktobra 1988 v zadevi Salabiaku proti Franciji, točka 28. To sodbo je Sodišče povzelo v sodbi z dne 23. decembra 2009 v zadevi Spector Photo Group in Van Raemdonck (C-45/08, ZOdl., str. I-12073, točka 43).

vice izhaja, da se te omejitve načeloma upoštevajo v primeru, ko se subjektu, zoper katerega je uporabljena domneva, da možnost, da predloži nasproten dokaz, in to tudi na področju, ki ga navedeno sodišče opredeljuje kot „trdno jedro“ kazenskega prava. Tako, na primer, je Evropsko sodišče v Strasbourgu v sodbi Pham Hoang štelo, da je z načelom domneve nedolžnosti in, še splošneje, s pravili o poštenem sojenju skladna domneva o odgovornosti, ki je povezana s posedovanjem prepovedanih drog, določena v francoskem carinskem zakoniku, ker je obtožencu vseeno priznana možnost, da dokaže, da je ravnal v stiski ali zaradi neizogibne napake. [73] Z načelom domneve nedolžnosti po analogiji tudi ni v nasprotju domneva o odgovornosti, povezana z vodstveno funkcijo obtoženca v sodbi Radio France [74], niti domneva, da blago, ki ga je subjekt, obsojen na podlagi veljavnega zakona o prepovedanih drogah v Združenem kraljestvu, pridobil v preteklih šestih letih pri storitvi kaznivega dejanja, pomeni prejemke od prometa z drogami in ga je tako mogoče zaseči [75]: v obeh primerih je šlo dejansko za domnevi, ki ju je mogoče izpodbijati z nasprotnim dokazom. Evropsko sodišče za človekove pravice je v navedeni sodbi Janosevic pojasnilo, da mora biti uporaba domnev v kazenskem pravu sorazmerna z želenimi cilji in potrdilo, da je domneva, ki jo je težko ovreči, vendar je proti njej vseeno mogoče predložiti nasproten dokaz, v razumnih mejah. [76]

61. V teh okoliščinah naj opozorim, da sta Sodišče in Splošno sodišče večkrat potrdili, da je domneva o dejanskem izvajanju odločilnega vpliva matične družbe na poslovno politiko hčerinske družbe „preprosta“ domneva, ki jo je mogoče ovreči z nasprotnim dokazom. [77] Pritožnica vseeno meni, da te domneve *de facto* ni mogoče ovreči. V podporo svoji trditvi navaja tri elemente: i) dejstvo, da udeležba v kapitalu hčerinske družbe zadošča za določitev uporabe domneve; ii) potrditev Splošnega sodišča v točki 105 izpodbijane sodbe, da Komisija ohrani diskrecijsko pravico, da odgovornost za kršitev pripiše matični družbi, tudi če je njen delež v kapitalu hčerinske družbe enak ali višji od 98 %, in iii) presojo Splošnega sodišča o indicih, ki jih je predložila pritožnica.

73 – Sodba Evropskega sodišča za človekove pravice z dne 25. septembra 1992 v zadevi Pham Hoang proti Franciji, točka 34; v istem smislu glej zgoraj navedeno sodbo Salabiaku.

74 – Sodba Evropskega sodišča za človekove pravice z dne 30. marca 2004 v zadevi Radio France in drugi proti Franciji, točka 24.

75 – Glej sodbi Evropskega sodišča za človekove pravice z dne 12. decembra 2001 v zadevi Phillips proti Združenemu kraljestvu, točka 43, in z dne 23. decembra 2008 v zadevi Grayson in Barnham proti Združenemu kraljestvu, točke od 46 do 49. V obeh primerih pa sporna domneva ni bila uporabljena, da bi se dovolila inkriminacija tožeče stranke, ampak le za določitev vsebine ukrepa o zaplembi.

76 – Točke od 101 do 105.

77 – Glej med drugim sodbo Sodišča Akzo Nobel (navedena v opombi 59 zgoraj, točka 60).

62. Glede prvega elementa je sicer res, da se celotna ali skoraj celotna udeležba šteje za zadostno, da se uporabi zadevna domneva, vendar se ta domneva vseeno nanaša na dejansko izvajanje nadzora, ki ga omogoča ta udeležba, oziroma na to, da matična družba dejansko vpliva na ravnanje hčerinske družbe na trgu. Matična družba, ki je odgovorna na podlagi te domneve, ima torej možnost, da nasprotuje njeni uporabi, na primer z dokazom, da kljub udeležbi zaradi pravnih ali dejanskih ovir dejansko ne more nadzorovati poslovne politike hčerinske družbe, oziroma da je ta nadzor mogoč, vendar se dejansko ne izvaja, oziroma da je kljub poskusom matične družbe, da vpliva na ravnanje hčerinske družbe na trgu, ta ravnala neodvisno (v primerih neupoštevanja navodil matične družbe [78]). Kot je pravilno ugotovila Komisija, dejstvo, da je težko predložiti dokaz, ki bi ovrgel domnevo, samo po sebi ne pomeni, da te domneve ni mogoče ovreči. Poleg tega, kot je potrdilo Evropsko sodišče za človekove pravice (glej točko 60 zgoraj), domneva, čeprav jo je težko ovreči, ostane v dopustnih mejah, dokler obstaja možnost predložitve nasprotnega dokaza.

63. Glede drugega elementa, ki ga pritožnica navaja v podporo neovrgljivosti obravnavane domneve, ugotavljam, da okoliščina, da Komisija ohrani diskrecijsko pravico pri odločitvi, ali odgovornost pripiše tudi matični družbi, ki ima celoten ali skoraj celoten delež v kapitalu hčerinske družbe, ne vpliva na relativnost te domneve, vsaj ker se ne izpodbija, da je njena uporaba izključena, če se predloži dokaz, da matična družba ni imela odločilnega vpliva na poslovno politiko hčerinske družbe. V preostalem se bom omejil na ugotovitev, da načeloma, kot je navedlo Evropsko sodišče za človekove pravice, dejstvo, da se domneva ne uporablja avtomatično, prispeva k ohranitvi njene uporabe v razumnih mejah. [79]

64. Končno, pritožnica glede presoje dokazov, ki jo je izvedlo Splošno sodišče, navaja, da to sodišče v bistvu zahteva, da se predloži negativen dokaz, da ni poseganja v ravnanje hčerinske družbe, neke vrste *probatio diabolica*, ki ni v skladu s pravico do dostopa do

78 – V tem smislu glej sodbo Splošnega sodišča Akzo Nobel in drugi proti Komisiji (navedena v opombi 68 zgoraj, točka 62).

79 – V tem smislu glej zgoraj navedeno sodbo Evropskega sodišča za človekove pravice Phillips proti Združenemu kraljestvu (točka 43), v kateri je ugotovljeno, da ima sodišče pri uporabi domneve diskrecijsko pravico, ki mu dopušča, da jo izključi, kadar bi njena uporaba pomenila veliko tveganje za nepravičnost.

sodišča in do učinkovitega sodnega nadzora. V zvezi s tem ugotavljam, da se ob upoštevanju narave domneve, ki prek logično-deduktivne operacije dopušča, da se iz dokazanega dejstva sklepa o neznanem dejstvu, zdi logično, da bo moral subjekt, zoper katerega je domneva uporabljena, praviloma predložiti negativen dokaz o dejstvu, ki je ugotovljeno zgolj na podlagi domneve. Zgolj okoliščina, da se zahteva takšen dokaz, ne dopušča sklepa, kot to zatrjuje pritožnica, o neovrgljivi domnevi, zlasti kadar je, kot v tem primeru, ta dokaz treba iskati v sferi subjekta, zoper katerega je domneva uporabljena. Po drugi strani pa ob upoštevanju sodne prakse tako Sodišča [80] kot Evropskega sodišča za človekove pravice, [81] ta okoliščina sama po sebi ni v nasprotju z načelom domneve nedolžnosti.

65. Pritožnica v repliki v podporo svojim trditvam navaja nedavno sodbo, izdano v zadevi Spector Photo Group [82]. V tej sodbi je Sodišče potrdilo, da načelo domneve nedolžnosti ni v nasprotju z domnevo iz člena 2(1) Direktive 2003/6/ES [83], v skladu s katero je mogoče že na podlagi materialnih elementov sklepati, da je oseba, ki je trgovala na podlagi notranje informacije, ravnala namerno, „če je ta domneva izpodbojna in če je zagotovljena pravica do obrambe“. [84] Ta trditev je v skladu z zgornjo analizo in ne ponuja argumentov v prid navedbam pritožnice.

66. Po mnenju pritožnice je Sodišče v točki 55 in naslednjih navedene sodbe določilo meje uporabe domneve v gospodarskem pravu in izključilo njen avtomatizem ter potrdilo nujnost, da pristojni organ opravi poglobljen preizkus dejanskih okoliščin, takega preizkusa pa naj Splošno sodišče v primeru družbe Elf Aquitaine ne bi izvedlo. V zvezi s tem se mi zdi, da pritožnica navedenim točkam sodbe Spector Photo Group pripisuje splošen pomen, ki pa ga nimajo. Poleg tega pa se Sodišče, v nasprotju z razlago pritožnice, omejuje na razlago pojma „uporaba notranjih informacij“ v smislu člena 2(1) Direktive št. 2003/6 ob upoštevanju njenih ciljev, s tem, da pristojnim organom nalaga obveznost preveriti, ali je ta uporaba notranjih informacij dejansko

80 – Glej sodbo z dne 16. julija 2009 v zadevi Rubach (C-344/08, ZOdl., str. I-7033, točke od 31 do 33).

81 – Glej na primer zgoraj navedeni sodbi Phillips proti Združenemu kraljestvu (točka 43) in Grayson in Barnham proti Združenemu kraljestvu (točka 49).

82 – Navedena v opombi 72 zgoraj.

83 – Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta z dne 28. januarja 2003 o trgovanju z notranjimi informacijami in tržni manipulaciji (zloraba trga) (UL L 96, str. 16).

84 – Točka 44.

nepravična, kar je zaradi zagotavljanja integritete finančnih trgov in zaupanja vlagateljev prepovedano z navedeno direktivo:[85] če te nepravičnosti ni mogoče ugotoviti, ker uporaba notranjih informacij ni v nasprotju s ciljem direktive,[86] elementi kaznivega dejanja trgovanja na podlagi notranjih informacij niso izpolnjeni in *posledično* psihološkega elementa te kršitve ni mogoče domnevati. Povedano drugače, obveznost pristojnih organov, da poglobljeno preučijo dejanske okoliščine operacije, se ne nanaša na predmet domneve, to je namernost, ampak le na materialne elemente kršitve, katere namernost se sklepa. Sodba Spector Photo Group nikakor ne potrjuje teze pritožnice, da bi domnevo, na katero se je Komisija oprla, da ji je pripisala odgovornost za kršitev njene hčerinske družbe, morali potrjevati dodatni dokazi. Kot je pravilno poudarila Komisija, je Splošno sodišče v vsakem primeru dejansko preučilo vse elemente, ki jih je pritožnica predložila, da bi z njimi izpodbijala domnevo, ki je bila zanjo uporabljena.

67. V preostalem argumenti, ki jih je pritožnica navedla v okviru tega očitka, povzemajo nekatere argumente, ki so že bili obravnavani v okviru analize tretjega pritožbenega razloga. S tem v zvezi zadošča ugotovitev, da v nasprotju z navedbami pritožnice Splošno sodišče ni določilo „dokaznega standarda“ z oceno, da dokazi, ki jih je predložila pritožnica, niso upoštevni ali zadostni, ampak jih je preučilo ločeno in kot celoto (točke od 160 do 173 izpodbijane sodbe). Nadaljnja analiza bi lahko vzbudila dvom o presoji dokazov, ki jo je izvedlo prvostopenjsko sodišče, ne da bi preučilo elemente, ki jih je pritožnica uveljavljala glede njihovega morebitnega izkrivljanja.

b) Drugi očitek

68. Pritožnica z drugim očitkom petega pritožbenega razloga trdi, da je Splošno sodišče, ko je potrdilo zakonitost uporabe domneve, na katero se je oprla Komisija, v nasprotju z načelom subsidiarnosti kršilo načelo samostojnosti pravne osebe, ki je temelj prava družb držav članic. S tem naj bi pravni osebi odvzelo pravico do obrambe, pravico do domneve nedolžnosti in pravico do upoštevanja načela individualizacije kazni.

69. Glede tega ugotavljam, da v nasprotju z navedbami pritožnice domneva, na podlagi katere je bila spoznana za odgovorno za

85 – Glej točko 55.

86 – Glej točko 61.

kršitev, ki jo je storila njena hčerinska družba Atofina, sama po sebi ne krši načela samostojnosti pravne osebe v skupini družb, ki je priznano v francoskem pravu. Kot smo videli, je namreč predmet te domneve izvrševanje odločilnega vpliva matične družbe na poslovno politiko hčerinske družbe, ki ga omogoča celotna ali skoraj celotna udeležba prve družbe v kapitalu druge družbe, in iz nje se do predložitve nasprotnega dokaza sklepa, da gre za dejansko izvrševanje vpliva. Sporna domneva torej sama po sebi ne vpliva na načelo samostojnosti pravne osebe, ampak nanj vpliva kvečjemu ideja, da v primerih, ko se ta vpliv ugotovi, na podlagi domneve ali ne, matična in hčerinska družba sestavljata gospodarsko enoto in sta torej eno podjetje za namene uporabe pravil konkurence iz Pogodbe. Ta razlaga je že dolgo sprejeta v sodni praksi sodišč Unije [87] in, kot je znano, dopušča razširitev pojma podjetje, na katerem temeljijo te določbe, tudi na subjekte, ki ne nastopajo neposredno na trgu, ter naložitev glob, čeprav podjetja niso osebno sodelovala pri kršitvi. V teh okoliščinah se tudi ta razlaga zdi v skladu z načelom, na katero se je sklicevala pritožnica.

70. Prvič, sklepanje za namene uporabe pravil konkurence, v skladu s katerim matična družba odločilno vpliva na poslovno politiko hčerinske družbe tako, da ravnanja te družbe na trgu ni mogoče šteti za samostojno – tako sklepanje je preprosto izpeljano na podlagi obstoječih kapitalskih povezav med dvema subjektoma oziroma ga potrjujejo posebni dokazi –, ne poraja vprašanja o pravni samostojnosti teh subjektov, ker se, kot smo videli, šteje, da so subjekti glede na izvrševanje svoje pravice do obrambe ločeni (poslano obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah, možnost predložitve stališč, zaslišanja, pravica do pravnega sredstva) glede določitve globe. V zvezi s tem, v nasprotju s trditvijo pritožnice, odgovornost vodilne družbe v skupini za ravnanje hčerinske družbe ne pomeni primera osebne odgovornosti za drugega, ampak temelji na domnevnem ali dokazanem obstoju vmešavanja prve družbe v določitev usmeritve poslovne politike druge družbe in njeno ravnanje na trgu. [88] Drugič, načelo samostojnosti pravnih oseb v skupini ni niti v francoskem pravu absolutno, ker je v določenih primerih – na primer pri združitvi premoženja – in na posebnih področjih,

87 – Glej na primer sodno prakso, navedeno v točkah 58 in 59 sodbe Sodišča Akzo Nobel (navedena v opombi 59 zgoraj).

88 – V tem smislu glej sodbo Sodišča Akzo Nobel (navedena v opombi 59 zgoraj, točka 77).

zlasti v davčnem in računovodskem pravu, priznano njegovo sožitje z idejo o gospodarski enotnosti skupine. [89]

71. V okviru obravnavanega očitka družba Elf Aquitaine dalje meni, da je Splošno sodišče s potrditvijo, da Komisiji ni bilo treba predložiti konkretnih indicev glede nesamostojnosti družbe Atofina na trgu, odločilo v nasprotju z ustaljeno sodno prakso, ki zahteva vsaj povezavo med domnevo in predmetom sporazuma ali upoštevnega trga. Glede tega bom le napotil na ugotovitve, navedene v točki 56 zgoraj glede sodbe Sodišča v zadevi Akzo Nobel in njegove razlage predhodne sodne prakse.

72. Na podlagi vseh navedenih ugotovitev menim, da je treba drugi očitek petega pritožbenega razloga zavrniti kot neutemeljen.

c) Tretji očitek

73. Po mnenju pritožnice je Splošno sodišče Komisiji priznalo diskrecijsko pravico pri pripisu odgovornosti matičnim družbam za kršitve hčerinskih družb. Ta diskrecijska pravica naj bi posegala v načeli zakonitosti in pravne varnosti. Praksa Komisije na tem področju naj bi bila neusklajena in ta neusklajenost naj bi se izražala predvsem v dejstvu, da je bila pritožnica spoznana za odgovorno za ravnanje svoje hčerinske družbe Atofina v tem primeru in ne v predhodnem postopku o kršitvi.

74. Zlasti iz točke 105 izpodbijane sodbe izhaja, da je Splošno sodišče zavrnilo, da se diskrecijska pravica, priznana Komisiji v točki 260 Odločbe, nanaša na pripis odgovornosti družbi za kršitve, ki jih stori druga družba. Po trditvah Splošnega sodišča v tej točki je Komisija na obravnavi in v pisnih vlogah pojasnila, da se ta diskrecijska pravica nanaša le na odločbe o kaznovanju vseh družb, ki so del skupine, ko se ugotovi obstoj pogojev za odgovornost vsake od njih. Ta očitek je torej vsebinsko neutemeljen in ga je zato treba zavrniti.

d) Četrti očitek

75. S četrtim očitkom petega pritožbenega razloga pritožnica nazadnje uveljavlja kršitev načela enakosti. Očitek se nanaša na

89 – Glede omejitev tega načela glej, med drugim, sklepne predloge generalnega pravobranilca Warnerja v zadevi Commercial Solvents, na podlagi katerih je bila izdana sodba z dne 6. marca 1974 v združenih zadevah Istituto Chemioterapico Italiano in Commercial Solvents proti Komisiji (6/73 in 7/73, Recueil, str. 223).

točko 175 izpodbijane sodbe, v kateri naj bi Splošno sodišče potrdilo, da je Komisija različno obravnavala pritožnico – za pripis odgovornosti njej je zadoščala zgolj kapitalska povezanost z družbo Atofina – in druge matične družbe, vpletene v sporazum, zlasti družbe iz skupin Akzo Nobel in Clariant, za katere naj bi tožena institucija predložila dodatne dokaze o nesamostojnosti posameznih hčerinskih družb. Komisija v zvezi s tem zatrjuje, da je v primeru teh družb imela dodatne indice in jih je zato v Odločbi omenila v dodatno podporo. Strinjam se s stališčem tožene institucije, da zgolj ta okoliščina sama po sebi ne dopušča sklepanja o kršitvi načela enakega obravnavanja. Zato menim, da je tudi četrti očitek petega pritožbenega razloga treba zavrniti.

e) Predlog glede petega pritožbenega razloga

76. Na podlagi navedenega menim, da je peti pritožbeni razlog treba v celoti zavrniti.

6. Šesti pritožbeni razlog

77. Pritožnica s šestim, podredno uveljavljanim, pritožbenim razlogom zatrjuje, da je treba zaradi napačne uporabe prava in kršitev prava Unije v izpodbijani sodbi vsaj razveljaviti ali znižati globo. Ker sem na podlagi navedene analize ugotovil, da so vsi očitki pritožnice neutemeljeni, menim, da je ta pritožbeni razlog, ne glede na nejasnost formulacije, na katero je opozorila Komisija, v vsakem primeru treba zavrniti kot neutemeljen. V repliki se je pritožnica v okviru tega pritožbenega razloga poleg tega sklicevala na kršitev načela sorazmernosti kazni. Ne glede na dvome o dopustnosti, ki jih ta očitek vzbuja, zlasti glede na nepravočasnost [90], menim, da so navedbe pritožnice, zlasti dejstvo, da ni

90 – Lizbonska pogodba, na katero pritožnica opira ta očitek, je začela veljati, čeprav čisto malo časa, pred vložitvijo pritožbe. Poleg tega opozarjam, da pritožnica na prvi stopnji ni uveljavljala nobenega razloga ali trditve v zvezi s kršitvijo načela sorazmernosti. Kot je pravilno poudarila Komisija, sta Splošno sodišče in Sodišče preverili, ali je bilo to načelo na področju glob spoštovano tudi pred uveljavitvijo Lizbonske pogodbe. Dopustnost zadevnega očitka je torej dvomljiva tudi, ker je bil razlog prvič uveljavljan v pritožbenem postopku (glej novejšo sodbo z dne 17. junija 2010 v zadevi Lafarge proti Komisiji (C-413/08 P, ZOdl., str. I-5361, točka 52)).

sodelovala pri kršitvi, da o njej ni vedela in da iz nje ni mogla pridobiti nobene koristi, saj ni neposredno delovala na zadevnem trgu, zgolj splošne trditve – katerih namen je še enkrat omajati zakonitost elementov, na katerih temelji odgovornost pritožnice –, ki ne dopuščajo resnega ugovora glede sorazmernosti globe, ki jo je naložila Komisija.

Splošno sodišče v izpodbijani sodbi določilo za izvrševanje (ali neizvrševanje) svoje neomejene sodne pristojnosti. [92]

79. Zato menim, da je tudi šesti, podredno uveljavljan, pritožbeni razlog treba v celoti zavrniti.

B – *Stroški*

78. Ker se pritožnica v okviru tega pritožbenega razloga sklicuje na izvrševanje neomejene sodne pristojnosti Sodišča na podlagi člena 261 PDEU, opozarjam, da v skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišču, kadar odloča o pravnih vprašanjih v okviru pritožbe, iz razlogov pravičnosti s svojo presojo ni treba nadomestiti presoje Splošnega sodišča, ki pri izvrševanju svoje neomejene pristojnosti odloča o znesku globe, naložene podjetjem, ker so kršila pravo Skupnosti. [91] Pritožnica sicer ni izpodbijala zakonitosti pogojev, ki jih je

80. V skladu s členom 69(2) Poslovnika se neuspeli stranki naloži plačilo stroškov, če so bili ti priglašeni. Ker predlagam zavrnitev pritožbe in ker je Komisija predlagala, naj se pritožnici naloži plačilo stroškov, menim, da ji je treba naložiti plačilo stroškov tega postopka.

91 – Glej, med drugim, sodbi z dne 17. julija 1997 v zadevi Ferriere Nord proti Komisiji (C-219/95 P, Recueil, str. I-4411, točka 31) in z dne 17. decembra 1998 v zadevi Baustahlgewebe proti Komisiji (C-185/95 P, Recueil, str. I-8417, točka 129) ter sodbo Technische Unie proti Komisiji (navedena v opombi 45 zgoraj, točka 210).

92 – Kot je že navedeno v opombi 52 zgoraj, je Splošno sodišče v predmetni zadevi ugotovilo, da pritožnica ni predložila ničesar, kar bi mu pri izvrševanju neomejene pristojnosti lahko vzbudilo dvom o znesku naložene globe (točka 242 izpodbijane sodbe).

## III – Predlog

81. Glede na vse zgornje ugotovitve Sodišču predlagam, naj pritožbo zavrne in pritožnici naloži plačilo stroškov.